

HET VERBOND DER GENADE EN DE EVANGELISCHE VOORSCHRIFTEN IN
DE ROEPING VAN ZONDAARS

Verklaring van het 'Kort Begrip' van de Westminster Synode.
In 1753 op last der Schotse Synode opgesteld door
Ebenezer en Ralph Erskine en James Fisher

In het Nederlands uitgegeven door Ds. G. H. Kersten te Rotterdam.
Juni 1948

De publicatie van het Merg der Godgeleerdheid, geschreven door Edward Fisher en
uitgegeven door James Hog en Thomas Boston.
De verzoening door Christus.
Waraan toegevoegd een korte historie van de Marrow-Godgeleerden

1^e brochure in de serie: Het genadeverbond

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2001

INHOUD

VOORWOORD

HOOFDSTUK 1

Toelichting op de uitgaaf: Van het verbond der genade
James Fisher, Ebenezer en Ralph Erskine:
VAN HET VERBOND DER GENADE

HOOFDSTUK 2

Edward Fisher
"The Marrow of Modern Divinity"
Kerkelijke situatie in Engeland
Toelichting door dr. A. Comrie
"Het Merg des Evangeliums" in Nederland
"The Marrow of Modern Divinity" in Schotland
Geen voorwaarden vereist in het komen tot Christus
Over de Gift des Vaders en de verzoening
Verscheidenheid van gaven
Visie van J. C. Philpot
Christus heeft God verzoend en Zijn toorn gedragen

HOOFDSTUK 3

Levensschetsen van
Ebenezer Erskine
Ralph Erskine
James Fisher

Literatuuroverzicht

VOORWOORD

De titel van deze brochure *'Het genadeverbond'* is ontleend aan een uitgaaf: *'Van het genadeverbond'*, verzorgd door ds. G. H. Kersten. Hij heeft het enkele maanden voor zijn sterven uitgegeven. Wij mogen deze uitgaaf van hem beschouwen als zijn testament aan de gemeenten. Niet dat dit het enigste is wat hij heeft nagelaten, want er is vanzelf meer beschikbaar wat hij de laatste jaren van zijn leven heeft gezegd en geschreven. Maar in deze brochure ligt zijn hele hart en ziel verklaard.

Dominee Kersten heeft heel zijn leven veel invloed ondergaan van de Schotse Godgeleerden en met name van de 'Marrow-mannen'. Zo worden twaalf predikanten genoemd die de leer van de vrije genade verdedigden in de Schotse kerk. Daartoe behoorden Thomas Boston, de beide Erskines, James Hog en anderen. Deze predikanten verdedigden de Evangelieleer tegen de invloeden van wettische geesten en antinomianen.

75 jaar tevoren had Edward Fisher uit Londen hetzelfde gedaan in Engeland. Fisher was een eenvoudig man die een leerzaam boekje uitgaf in 1645: *Het merg van de Nieuwe Godgeleerdheid*. Fisher wilde in een samenspraak aantonen dat de nieuwe Godgeleerdheid van R. Baxter en andere volgelingen uit de 'School van Saumur' van de zuivere leer van vrij genade waren afgeweken. Zij baseerden hun geloof te veel op voorwaarden en gemoedsgestalten en op een *verstandelijke kennis* van Christus.

Aan de andere kant toont Edward Fisher aan dat een groot aantal belijders hun hoop vestigden op *wettische overtuigingen* en werkzaamheden, die daardoor in dienstbaarheid en slavernij bleven hangen, waardoor de Zaligmaker van zondaren van Zijn eer beroofd wordt. Tussen deze uitersten ligt het smalle pad waarop een dwaze niet dwaalt en een blinde niet omkomt als hij door de grote Leidsman aan Zijn hand genomen wordt. Fisher voert geen polemiek of woordenstrijd. Hij toont de noodzaak aan van het zuivere bevindelijk geloof. Hij werd daarin gedreven door liefde tot het eeuwig heil en zaligheid van zijn lezers.

Als wij nu kerkelijke Nederland bekijken moeten de tranen van verdriet wel in onze ogen springen. Over geen onderwerp wordt bijna meer getwist dan over het dierbare leerstuk van het genadeverbond, zowel wat zijn omvang betreft als de bediening en nodiging ervan in de prediking. Al de ene kant is het wel te begrijpen dat het genadeverbond veel aandacht krijgt, want het gaat ons eeuwig welzijn aan. Maar aan de andere kant is het zo erg dat de inwilliging van het genadeverbond en de troost die voortvloeit uit het geloof in de Verbondsmiddelaar zo weinig beoefend wordt. Zowel in de leer als in de beleving ervan valt de een naar rechts en de ander naar links en een derde meent het rechte spoor te bewandelen. Maar wij komen maar niet tot de smartelijke overtuiging dat we de Geest hebben uitgeblust en Hem smarten hebben aangedaan met alle twisten en zelfverheffing.

Wij mogen wel met droefheid erkennen wat de Heere van ons zegt in Psalm 81:14, berijmd:

*'k Liet hen dies, veracht,
Naar 't hun goeddacht, hand'len;
'k Liet dit boos geslacht,
Naar de keuze viel
Van hun dwaze ziel,
In hun wegen wand'len.*

Met het doel om de leer van het genadeverbond na te speuren heb ik een poging gedaan om de dogmatische kant ervan toe te lichten met de verklaring over *het genadeverbond* en enkele citaten van de Schotse theologen. Ik hoop dat niemand misbruik zal maken van hetgeen de Schotse theologen hebben nagelaten. Het is ontstellend te merken dat zo'n dierbaar leerstuk als het genadeverbond en de verbondsbeloften zó misbruikt worden om oppervlakkig geloof te stimuleren alsof het zaligmakend geloof is. Het grote doel van die theologen was juist om aan te tonen dat ons geloof (op zichzelf beschouwd) geen rustpunt van ons hart is, maar alleen Christus. En dat Hij alleen gekend wordt door openbaring van de Geest. Als iemand dan hun woorden misbruikt, is dat zijn eigen verantwoording. Maar ook zijn eigen schade. En om een eeuwige schade te voorkomen, hoop ik dat de essentie van hun geschriften diep mag doordringen.

Daarbij heb ik ook wat aandacht besteed aan het boekje van Edward Fisher omdat er wel eens gesteld wordt dat Fisher enkele Saumurse dwalingen had, zoals R. Baxter. Dit is niet juist. Fisher heeft juist tegen die dwalingen zijn boekje geschreven! En niemand minder dan Dr. A. Comrie heeft het boek, inclusief de voorrede, vertaald.

In een brief aan ds. J. H. Verster, predikant te Dordrecht, schreef Dr. Comrie in 1773:
Ik heb een uit het Engels vertaald boekje uitgegeven en dat doen vooraf gaan van een voorrede over de evangelische en wettisch prediking. Om redenen heb ik mijn naam er niet bij vermeld. Het is getiteld: 'Het mergh des Evangeliums'. Wanneer u het niet heeft, koop het. Als ik er een over had, zou ik u het cadeau doen.

Maar het belangrijkste is het geloof in de Verbondsmiddelaar. Om dit ernstig te zoeken heb ik in een tweede brochure klaar gemaakt, waarin het een en ander beschreven wordt over *'de inwilliging van het genadeverbond'*.

Ik ben ervan overtuigd als iemand de inhoud van het genadeverbond mag leren zien door het licht van de Heilige Geest, dat hij sterft aan alle hoop op eigen werk en zijn schuldig hoofd neerlegt in de boezem van de Zoon van God. En als een lezer dit te beurt mag vallen zal hij weten in Wie hij moet roemen! En daarmee heb ik dan mijn doel bereikt.

HOOFDSTUK 1

Toelichting op de uitgaaf: Van het verbond der genade

Onderstaande verklaring van *het verbond der genade* is gebaseerd op vraag en antwoord 20 van de Kleine Catechismus. De Westminster Synode, (1643-1648) stelde o.a. een Geloofsbelijdenis en twee Catechismussen samen voor de kerk van Engeland, Schotland en Ierland. Eén grote Catechismus en één kleine. Die kleine werd ook 'kort begrip' genoemd. Deze Catechismus werd een leerboek voor veel kerken in de Engelstalige wereld.

In de Schotse kerk vond een Afscheiding plaats in 1733. Bij de Afgescheiden kerk behoorden o.a. Ebenezer en Ralph Erskine en James Fisher, een schoonzoon van Ebenezer. In 1747 vond in dit kerkverband opnieuw een splitsing plaats.

In de groep waartoe de Erskines behoorden werd op een Synode in 1747 aan de drie voornoemde predikanten opgedragen om de *Kleine Catechismus* te verklaren. De voorafgaande discussies in de Schotse kerk over het Genadeverbond drukken een stempel op de uitleg van de predikanten. Daarom heb ik in hoofdstuk 2 van de strijd over de leer van vrije genade een korte schets gegeven. In hoofdstuk 3 is een uittreksel uit het leven van Ebenezer en Ralph Erskine en van James Fisher toegevoegd, om een inzicht te krijgen in hun persoonlijke strijd over wet en evangelie in de prediking.

Toen de 3 predikanten bezig waren met het schrijven van de verklaring over de *Kleine Catechismus* stierf Raph Erskine, in 1752. Ebenezer Erskine en James Fisher zetten het werk voort. Het 1ste deel verscheen in 1753, getiteld: *De korte Catechismus van de (Westminster) Synode uitgelegd door vragen en antwoorden*. In 1754 stierf Ebenezer Eskine. James Fisher zette het 2^e deel voort en publiceerde het in 1760.

Nederlandse uitgaaf van de Westminster Catechismus

De grote en kleine Catechismus werd o.a. uitgegeven door H. Bas, ouderling van de Gereformeerde Gemeente te Alblasterdam, (later behorend bij de Ger. Gem. in Ned.) in oktober 1945. Het boekje werd voorzien met een voorwoord van ds. Chr. van de Woestijne te Ridderkerk. Tevoren was de inhoud reeds gepubliceerd door ds. G. H. Kersten in een artikelserie in *De Saambinder* in 1936.

Thans is de complete verklaring van de kleine Catechismus door James Fisher en de Erskines, verschenen in 2 delen onder de titel: *De kennis der zaligheid*, vertaald door J. H. den Boer.

VAN HET VERBOND DER GENADE

Verklaring van het 'Kort Begrip' van de Westminster Synode.

In 1753 op last der Schotse Synode opgesteld door
Ebenezzer en Ralph Erskine en James Fischer

In het Nederlands uitgegeven door Ds. G. H. Kersten te Rotterdam.

Juni 1948

VAN HET VERBOND DER GENADE

Vraag 20: Heeft God het mensdom laten omkomen in de staat van zonde en ellende?

Antwoord:

God, Die naar Zijn louter welbehagen van alle eeuwigheid sommigen ten eeuwigen leven heeft uitverkoren, Ef. 1:4, trad in een verbond der genade; om hen uit de staat van zonde en ellende te verlossen, en hen te brengen in een staat des heils door een Verlosser. Rom. 3:20-22; Gal. 3:21,22.

1. Wat is er geworden van de engelen, die gevallen zijn, door hun zondigen tegen God? *God heeft hen, zonder hulpmiddel, in die staat van zonde en ellende gelaten, waarin zij zichzelf geworpen hebben, en heeft hen "overgegeven aan de ketenen der duisternis, om tot het oordeel bewaard te worden", 2 Petr. 2:4.*

2. Toen de mens met de duivel een samenzwering aanging tegen God, heeft God toen met de mens gehandeld als met de gevallen engelen?

Neen; Hij had een voornemen van genade en liefde jegens sommigen van Adams geslacht, en daarom heeft Hij aanstonds na de val Zijn vaste voornemen verklaard om de menselijke natuur aan te nemen in de Persoon van de Zoon, opdat Hij daarin de verloren mens zou kunnen verlossen en den kop van de slang zou vermorzelen, die hem in 't verderf gestort had.

3. Wanneer is Gods voornemen van genade en liefde jegens sommigen van Adams geslacht begonnen of aangevangen?

Het heeft nooit een begin gehad; want Hij heeft hen liefgehad met een eeuwige liefde, Jer. 31:3; Ef. 1:4.

4. Kan er ook een reden gegeven worden waarom God de gevallen mens heeft uitverkoren en niet de gevallen engelen; en waarom Hij sommigen van Adams geslacht heeft uitverkoren en anderen niet?

Het is gevaarlijk de redenen na te vorsen van een heilige en aanbiddelijke Soevereiniteit het past ons hierin te berusten, dat God het gedaan heeft naar Zijn louter welbehagen, Ef. 1:5; Matth. 11:26.

5. Tot welke zaligheid heeft God Zijn uitverkorenen uit de mensen bestemd?

Hij heeft hen geordineerd tot het eeuwige leven, Hand. 13:48: "zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven."

6. Heeft God sommigen verkoren ten eeuwigen leven vanwege hun voorgezien geloof en heiligheid?

Nee, want geloof en heiligheid zijn de vruchten en gevolgen van de verkiezing en kunnen daarom nooit de oorzaak ervan zijn, Ef. 1:4-6.

7. Is Christus de oorzaak der verkiezing?

Nee, de vrije liefde Gods heeft Christus gezonden om de verkorenen te verlossen; en daarom kan Hij niet de oorzaak van de verkiezende liefde zijn, Joh. 3:16.

8. Heeft Christus niet Gods liefde tot een uitverkoren wereld verworven?

Nee, de Vader Zelf heeft hen liefgehad, Joh. 16:27.

9. Indien Christus niet de oorzaak van de verkiezing is, waarom worden dan de uitverkorenen gezegd 'verkoren te zijn in Hem'?

Omdat, in één en hetzelfde besluit der verkiezing, de liefde Gods nederdaalde op het Hoofd en op de leden, als gerekend in Hem, Ef. 1:4.

10. Door Wie is het, dat God sommigen van Adams geslacht tot het eeuwige leven brengt?

Door een Verlosser, Rom. 11:26.

11. Hoe moeten zondaars uit het mensdom beschouwd worden met betrekking tot een Verlosser

Als wettige gevangenen, Jes. 49:24.

12. Wat betekent het: de wettige gevangenen te verlossen?

Het wil zeggen: een voldoende rantsoen op te brengen aan de geschonden gerechtigheid voor hun verlossing, en hen door loutere kracht en macht te rukken uit de handen van satan, Jes. 49:25.

13. Welk rantsoen is opgebracht aan de beledigde gerechtigheid tot hun verlossing?

Niets minder dan het dierbaar bloed van Christus, of Zijn gehoorzaamheid tot de dood, 1 Petrus 1:19.

14. Welk recht en macht heeft de Verlosser om de gevangenen met geweld uit de handen des Satans te nemen?

Nadat Hij aan de eisen van de Wet en der gerechtigheid genoeggedaan heeft, heeft Hij een wettig recht, beide door gift en door koping, om Zijn gevangenen door Zijn Goddelijke kracht uit de handen van satan te verlossen, Joh. 17:2.

15. Waarom heeft de Verlosser, handelende met de gerechtigheid, een losprijs opgebracht; maar handelende met Satan, Zijn macht gebruikt?

Omdat God, Die de Schuldeiser was, recht had een losprijs te vorderen; maar satan, die slechts de gevangenebewaarder was, had geen wettig recht om de gevangenen te houden nadat de Schuldeiser was voldaan; en omdat hij toch weigerde zijn gevangenen los te

laten, moest de macht van de Verlosser aangewend worden tot hun bevrijding, Luk. 11:22.

16. Was er een verbondsonderhandeling aangegaan tot hun verlossing door losprijs en door kracht?

Ja, Ps. 89:4: "Ik heb een verbond gemaakt met Mijn Uitverkorene."

17. Hoe wordt dat verbond genoemd?

Een verbond der genade.

18. Waarom genoemd: een verbond der genade?

Omdat het een verbond van eeuwig leven en zaligheid voor zondaren is, om aan hen geschonken te worden in een weg van vrije genade en barmhartigheid, Jer. 31:33,34.

19. Zijn niet hemel en aarde beide betrokken in dit verbond?

Ja, want het is een verbond des vredes tussen hen, Jes. 54:9, 10.

20. Wie is de verbondmakende partij van 's hemels zijde?

Het is God Zelf; Degene, Die het verbond voorstelt en Die de beledigde partij is, Ps. 89:4.

21. Is het God in Zijn Wezen aangemerkt, òf in de Persoon des Vaders Die de verbondmakende Partij aan 's hemels zijde is?

De verbondmakende Partij van 's hemels zijde is God, in Zijn Wezen aangemerkt, in de Persoon des Vaders.

22. Wie is de verbondmakende partij aan 's mensen zijde?

Christus, de Uitverkorene Gods, zoals Hij genoemd wordt in Luk. 23:35.

23. Waarin bestaat het maken van dit verbond?

In de wederzijdse overeenkomst tussen God en zijn Uitverkorene.

24. Wanneer was dit verbond gemaakt?

Van alle eeuwigheid, of, eer de wereld begon, Tit. 1:2.

25. Met Wie was het verbond der genade gemaakt?

Met Christus, als de tweede (of laatste) Adam, en in Hem met al de uitverkorenen als Zijn zaad, Gal. 3:16.

26. Waarom wordt Christus genoemd de laatste Adam, 1 Kor. 15:45?

Omdat, gelijk de eerste Adam het verbondshoofd was van al zijn natuurlijke nakomelingen in het verbond der werken, Christus also is de laatste Adam, omdat Hij het Verbondshoofd is van Zijn geestelijk zaad in het verbond der genade; het laatste verbond dat ooit in verband met de eeuwige zaligheid des mensen gemaakt worden zal.

27. Hoe was het verbond der genade met Christus als de tweede of laatste Adam gemaakt?

De Vader stelde voor, dat een overblijfsel van het verloren mensengeslacht de leden van Christus' lichaam zouden zijn, en gaf ze tot dat einde aan Hem. En Christus, staande als

de tweede Adam, nam die gift aan, Joh. 17:6. Daarbij stelde de Vader Hem, als de laatste Adam, het verbond der genade voor in zijn volle strekking, voorwaarde en beloften ervan, waaraan Hij (de tweede Adam) Zijn toestemming gaf; en zo werd tussen hen het verbond der rijke genade gesloten, Zach. 6:13, "De raad des vredes zal tussen die Beiden wezen."

28. Hoe moeten we ons het verbond der genade voorstellen inzake orde en wezen?
Ofschoon het verbond der genade, ten opzichte van volgorde en openbaring in de wereld het tweede verbond was, toch was het in wezen het eerste, omdat het daadwerkelijk was gemaakt met Christus van eeuwigheid, Tit. 1:2.

29. Hoe bewijst ge uit de Schrift, dat er zulk een verbond met Christus gemaakt was?
Uit Jes. 42:6, "Ik zal U geven tot een Verbond des volks;" en uit Hebr. 8:6, waar Christus genoemd wordt "de Middelaar eens beteren verbonds;" en uit Hebr. 13:20, waar we lezen van "het bloed des eeuwigen Testaments."

30. Wat was het oude gebruik in het maken van verbonden?
Het was om een dier in tweeën te delen en tussen de delen door te gaan, Jer. 34:18.

31. Wat duidt dit gebruik aan, toegepast op het maken van een verbond met Zijn Uitverkorene door God?
Het sluit in zich, dat het een "verbond met offerande" was, Ps. 50:5.

32. Wat was de offerande in dit verbond?
Het was Christus Zelf, de verbondmakende Partij aan 's mensen zijde, Hebr. 9:26.

33. Wat was het zwaard, dat deze offerande verdeelde?
Het was de Goddelijke gerechtigheid, Zach. 13:7.

34. Hoe moet Christus, de verbondmakende partij aan 's mensen zijde, in dit verbond beschouwd worden?
Hij moet beschouwd worden als het Hoofd en de Vertegenwoordiger van Zijn geestelijk zaad, Jes. 59:21.

35. Waaruit blijkt het, dat Christus het Hoofd en de Vertegenwoordiger van Zijn geestelijk zaad is in dit verbond?
Hieruit, dat de beloften oorspronkelijk aan Hem vermaakt zijn, en dat Hij de Borg van het verbond is.

36. Wanneer waren de beloften aan Hem vermaakt?
Voor de tijden der eeuwen; 't welk, naar de stijl van de Schrift, hetzelfde is als van eeuwigheid, Tit. 1 :2, "In de hoop des eeuwigen levens, welke God, die niet liegen kan, beloofd heeft voor de tijden der eeuwen." En, vóór de tijden der eeuwen was er niemand aan wie de belofte des eeuwigen levens persoonlijk gedaan kon worden, dan Christus, het Hoofd en de Vertegenwoordiger van Zijn zaad.

37. Hoe bewijst ge uit de Schrift, dat Christus Borg was voor Zijn geestelijk zaad in dit verbond?
Uit Hebr. 7:22, "Van een zoveel beter verbond is Jezus Borg geworden."

38. In welke zin was Hij de Borg voor hen?

Hij was hun Borg door de voldoening van al hun schuld van gehoorzaamheid en straf, door die schuld geheel op Zich te nemen, als voor personen geheel onvermogen om te betalen.

39. Hoe is Christus' Borgstelling van het verbond er een bewijs van, dat het met Hem als de Vertegenwoordiger van Zijn zaad gemaakt is?

Omdat, door Zijn Borgstelling voor hen, Hij in het oog der wet, één met hen werd; daarom wordt er niet alleen gezegd, dat Christus zonde gemaakt is voor ons, maar ook, dat wij rechtvaardigheid Gods gemaakt worden in Hem, 2 Kor. 5:21.

40. Waarom was het verbond der genade gemaakt met Christus als het Hoofd en de Vertegenwoordiger van Zijn geestelijk zaad?

Opdat de liefde Gods van dezelfde eeuwigen datum zijn zou als het verbond der genade; want gelijk de liefde Gods is een 'eeuwige liefde', Jer. 31:3, zo is het verbond een "eeuwig verbond", Hebr. 13:20.

41. Wie zijn ze, die in het verbond der genade vertegenwoordigd worden en voor wie het gemaakt is?

De uitverkorenen uit het mensdom.

42. Wat verstaat ge door de uitverkorenen uit het mensdom?

Een zeker getal van het mensdom, verkoren van eeuwigheid ten eeuwigen leven.

43. Waaruit blijkt het, dat de uitverkorenen waren degenen, die vertegenwoordigd waren en voor wie het verbond gemaakt was?

Omdat de Partij met wie het verbond gemaakt was, genoemd wordt Gods Uitverkorene, Ps. 89:4, "Ik heb een verbond gemaakt met Mijn Uitverkorene," dat is, met Christus, het verbond makende voor al de verkorenen of uitverkorenen Gods.

44. Waarom worden de uitverkorenen Christus' zaad genoemd, Ps. 89:5?

Omdat Hij ze gewint door het Woord der waarheid, Jak. 1:18, en zij Hem -in hun vernieuwing- wedergeboren worden, Joh. 3:3.

45. Waarom wordt Christus in Hebr. 2:16 gezegd "het zaad Abrahams" aan te nemen, en waarom niet liever het zaad van Adam?

Om te tonen, dat Hij alleen de uitverkorenen vertegenwoordigde, aangezien het zaad Abrahams maar een gedeelte vertegenwoordigde van Adams zaad, hetwelk het gehele mensdom omvat.

46. Hoe moeten de uitverkorenen in dit verbond en in deze verbondsvertegenwoordiging beschouwd worden?

Zij moeten beschouwd worden als verloren zondaren en als geheel onbekwaam om zichzelf geheel of ten dele te helpen, Hos. 13:9; en toch insgelijks als gegevenen aan Christus door de Vader, als voorwerpen van eeuwige, soevereine en vrije liefde, Joh. 17:6, 9.

47. Waarin blinkt het vrije van deze uitverkiezende liefde uit?

In het ukiezen van voorwerpen, die geheel walgelijk waren, Ezech. 16:6.

48. Waaruit blijkt de soevereiniteit van deze liefde?

In het ukiezen van sommige van deze walgelijke voorwerpen en het voorbijgaan van anderen in dezelfde toestand, Rom. 9:21.

49. Is het niet tot oneer van de verbondsvertegenwoordiging van de Tweede Adam, dat Hij slechts sommigen van het mensdom vertegenwoordigde, terwijl toch Adam zijn gehele geslacht vertegenwoordigde?

Nee, want het was voor Christus onuitsprekelijk meer om het te ondernemen en 't verbond te maken voor één zondaar, dan voor Adam om 't verbond te maken voor een gehele rechtvaardige wereld.

50. Is, wat door sommige Godgeleerden het verbond der verlossing genoemd wordt, een ander verbond dan het verbond der genade?

Ofschoon Christus alleen Zich van eeuwigheid verbonden heeft om de losprijs te betalen, zodat het verbond voor ons geheel uit vrije genade is, toch geeft het ons uit de Schrift geen recht te veronderstellen dat er een verbond der verlossing is in onderscheiding van het verbond der genade.

51. Hoeveel verbonden voor het leven en de zaligheid des mensen zijn er volgens de rekening van de Schrift?

Die zijn maar twee in getal, waarvan het werkverbond er één is; dus moet bijgevolg het verbond der genade het andere wezen.

52. Hoe bewijst ge uit de Schrift, dat er maar twee verbonden zijn, waarvan het werkverbond er één is?

Uit Gal. 4:24, waar gezegd wordt: "Deze zijn de twee verbonden: het een van de berg Sinai, tot dienstbaarheid barende."

53. Waaruit blijkt het, dat het éne van de berg Sinai, tot dienstbaarheid barende, het verbond der werken is?

Omdat het baren van dienstbaren, (die uitgesloten zijn van de erfenis) Gal. 4:30, een onderscheidend kenmerk is van het verbond der werken, dat niet kan overeenstemmen met het genadeverbond onder welke bedeling er van dan ook.

54. Was dan het verbond op de berg Sinai een verbond der werken?

Het verbond der werken werd op de berg Sinai slechts herhaald, tegelijk met het verbond der genade, om aan geheel Israël te tonen, dat de voldoening van de schuld, beide van gehoorzaamheid en van straf, van het verbroken verbond der werken gelegd was op Christus, als de voorwaarde van het verbond der genade.

55. Maakt de Schrift melding van het bloed van meer dan één verbond?

De Schrift maakt melding van het bloed des verbonds, in het enkelvoudig getal, op vier verschillende tijden, n.l. Ex. 24:8, Zach. 9:11, Hebr. 10:29 en 13:20, maar spreekt nergens van het bloed der verbonden, in het meervoudig getal.

56. Wat is daar de natuurlijke gevolgtrekking van, dat de Schrift meldt van het bloed des verbonds in het enkelvoudig getal, en niet van het bloed der verbonden in het meervoudig getal?

De gevolgtrekking is, dat het verbond, waarvan de Schrift het bloed vermeldt en waarop onze zaligheid rust, maar één verbond is en niet twee.

57. Wat is aangaande deze zaak in onze belijdenis vastgelegd?

Onze belijdenis maakt geen onderscheid tussen een verbond der verlossing en een verbond der genade.

58. Is het genadeverbond voorwaardelijk of volstrekt vrij?

Het was strikt voorwaardelijk voor de Borg, Jes. 49:3, maar het is volstrekt vrij voor de zondaar, Jer. 31:33, 34.

59. Wat is de eigenlijke voorwaarde van het verbond der genade?

Het is het "vervullen van alle gerechtigheid" door Christus, als de Vertegenwoordiger en Borg, hetwelk Zijn geestelijk zaad aan God verschuldigd was wegens het verbroken werkverbond, Matth. 3:15.

60. Waarin bestaat de gerechtigheid, die Christus als de voorwaarde van het genadeverbond had te vervullen?

In de heiligheid van Zijn menselijke natuur, in volmaakte gehoorzaamheid aan de wet in Zijn leven, en in voldoening voor de zonde in Zijn dood.

61. Waarom was heiligheid van natuur noodzakelijk als voorwaarde van het verbond?

Omdat, aangezien niets zo tegenstrijdig is tegen God als een onheilige natuur en nochtans de natuur der uitverkorenen geheel verdorven is, het noodzakelijk was dat Christus, hun Vertegenwoordiger, een menselijke natuur moest hebben, geheel rein en heilig, geheel beantwoordende, voor hen, aan de heiligheid en volmaaktheid van natuur, door de wet geëist, Hebr. 7:26.

62. Waarom was rechtvaardigheid des levens, of volmaakte gehoorzaamheid aan de wet nodig als voorwaarde van het verbond?

Omdat er voor Adam, als verbondshoofd gefaald hebbende in zijn gehoorzaamheid, geen ingang in het leven voor hem of voor wie ook uit zijn natuurlijk zaad zijn kon, zonder de onderhouding der geboden door de Borg, Matth. 19:17, "Wilt gij in het leven ingaan, onderhoud de geboden."

63. Heeft Christus dit gedeelte van de voorwaarde vervuld?

Ja, want Hij is gehoorzaam geworden tot de dood, Fil. 2:8.

64. Was voldoening voor de zonde een gedeelte van de voorwaarde van Adams verbond?

Nee, heiligheid van natuur en rechtvaardigheid des levens waren de enige voorwaarden daarvan.

65. Hoe komt het dan, dat voldoening voor de zonde voorwaarde is in het nieuwe verbond?

Omdat, nu het werkverbond verbroken en de straf daarvan waardig gemaakt is, de heiligheid, rechtvaardigheid en waarheid Gods vorderen, dat er zonder bloedstorting geen vergeving zijn kon, Hebr. 9:22.

66. Wat was de voorwaarde van het verbond in betrekking tot de verzoening voor de zonde?

Dat Christus, als Vertegenwoordiger, voor al de zonden van een uitverkoren wereld, opgesomd als zovele verbrekingen van de wet of het verbond der werken, geheel en volkomen zou voldoen.

67. Hoe moest Hij deze voldoening aanbrengen?

Door te lijden, Lukas 24:26, "Moest de Christus niet deze dingen lijden?"

68. Wat was het dat Hij lijden moest?

Dezelfde straf die de uitverkorenen hadden moeten ondergaan wegens het verbreken van het werkverbond; d.i. de dood in zijn volle breedte en uitgestrektheid, Gen. 2:17 vergeleken met 2 Kor. 5:15.

69. Wat is die dood in zijn volle breedte en uitgestrektheid ervan, die Christus moest ondergaan ter voldoening voor de zonde?

Het was beide: de vloek of het vonnis van een verbroken wet, Hem, als de Borg, overleverende om te lijden al de wrekende toorn die de zonde verdiend had; en eveneens de dadelijke uitvoering van dat vonnis over Hem tot het uiterste toe, tot een volle genoegdoening aan de gerechtigheid, Gal. 3:10, Ezech. 18:4.

70. Heeft Christus dit deel van de voorwaarde vervuld?

Ja, Hij is "een vloek geworden voor ons", Gal. 3:13 en "heeft Zichzelve voor ons overgegeven tot een offerande en een slachtoffer Gode, tot een welriekenden reuk," Ef. 5:2.

71. Waaruit blijkt het, dat deze gerechtigheid van Christus de voorwaarde is van het verbond der genade?

Omdat Zijn vervulling van alle gerechtigheid de enige grond is van eens zondaars recht en aanspraak op het eeuwige leven, Rom. 5:21 en zijn enige pleitgrond voor God, Fil. 3:8, 9.

72. Waarom kan het geloof, of de daad des geloofs, niet de voorwaarde zijn van het genadeverbond?

Omdat het geloof beloofd is in het verbond zelf, Zach. 12:10, en daarom kan het er de voorwaarde niet van zijn.

73. Kan het geloof de voorwaarde niet zijn, als de Schrift toch zegt, dat Abrahams geloof "hem tot rechtvaardigheid gerekend is", Rom. 4:3?

Het was het voorwerp, waar Abrahams geloof in eindigde, n.l. Christus en Zijn gerechtigheid, en niet zijn geloof zelf of zijn daad des geloofs, die hem tot rechtvaardigheid gerekend werd.

74. Welke plaats neemt het geloof dan in het verbond in?

Het moet beschouwd worden als een instrument en een gave en is als zodanig nodig, om ons zaligmakend deel te doen hebben in Christus, Joh. 1:12, en ons te brengen tot een berusten in Zijn vervullen van de voorwaarde van het verbond voor ons, Jes. 45:24.

75. Wat kunnen we leren van de voorwaardelijke zijde van het verbond, zoals die door Christus is vervuld?

Dat de verlossing van de ziel kostelijk is, gerantsoeneerd tegen geen mindere som dan de heilige geboorte, het rechtvaardig leven en de voldoende dood van de Zone Gods, 1 Pet. 1:19; en dat de Wet, in plaats dat ze door het geloof te niet gedaan wordt, daardoor bevestigd is geworden, Rom. 3:31.

76. Aangezien er in elk verbond een belofte is, welke zijn de beloften van het genadeverbond?

Zulke, die hun dadelijk en onmiddellijk opzicht hebben op Christus Zelf, als het Hoofd, of zulke, die hun dadelijk en onmiddellijk opzicht hebben op de uitverkorenen, die met Hem in het verbond begrepen zijn.

77. Welke zijn de beloften, die hun dadelijk en onmiddellijk opzicht hebben op Christus, als het Hoofd des verbonds?

De belofte van ondersteuning in Zijn werk, Ps. 89:22; van de aanneming ervan, Jes. 42:21, en van een heerlijke beloning, aan Hem te verlenen, als de behoorlijke vergelding van Zijn volbracht werk, Jes. 52:13.

78. Welke zijn de beloften, die hun dadelijk en onmiddellijk opzicht hebben op de uitverkorenen?

Dat zijn al de beloften die betrekking hebben op het leven en de godzaligheid; de beloften van genade en heerlijkheid, en van alle goede dingen, welke alle kunnen worden samengevat in deze éne, n.l., de belofte des eeuwigen levens, vermeld in Tit. 1:2, "In de hoop des eeuwigen levens, welke God, Die niet liegen kan, beloofd heeft voor de tijden der eeuwen," en 1 Joh. 2:25, "En dit is de belofte, die Hij ons beloofd heeft, namelijk het eeuwige leven."

79. Wat wordt bedoeld met de belofte des eeuwigen levens?

Zij omvat in zich alle waar geluk en de eeuwigdurendheid ervan.

80. Waaruit blijkt het, dat alle waar en eeuwig geluk wordt omvat in de betekenis van de belofte des eeuwigen levens?

Gelijk de dood, die in het werkverbond bedreigd was, alle ellende in deze wereld en in de toekomstige wereld omvatte, zo moet het leven, dat in het genadeverbond beloofd wordt, vanzelf omvatten alle geluk in tijd en eeuwigheid, met al de middelen waardoor het bereikt wordt, Rom. 6:23.

81. Aan wie was deze belofte des eeuwigen levens gedaan?

Allereerst aan Christus, en vervolgens aan de uitverkorenen in en door Hem, gelijk blijkt uit Tit. 1:2 vergeleken met 1 Joh. 2:25.

82. Tot wie worden de beloften des verbonds gericht?

Tot allen die het evangelie horen en tot hun zaad, Hand. 2:39, "U komt de belofte toe, en uw kinderen."

83. Wat voor recht tot de beloften hebben de hoorders van het evangelie door deze algemene overmaking er van?

*Een **recht van toegang** tot de beloften en al de goederen die er in toegezegd worden, zodat ze niet te verontschuldigen zijn als zij niet geloven, Joh. 3:18.*

84. Wat voor recht geeft het geloof tot de beloften?

*Een **recht van bezit**, uit kracht van de vereniging met Christus, in Wie al de beloften "ja en amen" zijn, Joh. 3:36, "Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven."*

85. Wat kunnen we uit het belovend deel van het verbond leren?

Dat al de weldaden ervan de vrije genadegiften zijn, lopende door het kanaal van de gehoorzaamheid en de dood van Christus, en in Hem volkomen gewis zijn aan het uitverkoren zaad, Jes. 55:3.

86. Was er in het genadeverbond ook straf gedreigd, gelijk in het werkverbond?

Hoewel er in het werkverbond een straf gedreigd was, omdat Adam, met wie het verbond gemaakt was, een feilbaar schepsel was, toch kon er in het genadeverbond geen straf gedreigd worden, omdat Christus, de verbondmakende Partij aan 's mensen zijde, volstrekt onfeilbaar was en niet falen kon, Jes. 43:4.

87. Zijn niet de uitverkorenen, voor wie het verbond gemaakt is, feilbaar, zelfs nadat zij tot het geloof gebracht zijn?

Het is zeker, dat de gelovigen, ten opzichte van hun daden, feilbaar zijn, zolang zij in deze wereld zijn, Pred. 7:20; maar niet ten opzichte van hun staat, Job 17:9; zij kunnen evenmin uit hun staat van genade vallen als de heiligen in de hemel, Joh. 13:1.

88. Kunnen Vaderlijke kastijdingen een straf genoemd worden in het genadeverbond, ten opzichte van de gelovigen?

Nee, want ze zijn niet ter wraakoefening maar ter genezing, en behoren eigenlijk tot de beloften des verbonds, zoals blijkt uit Ps. 89:31-36, Jes. 27:9, Hebr. 12:6, 7.

89. Welke waarborg hebben de gelovigen tegen een eigenlijke straf (welke dan ook) in dit verbond?

Zij hebben deze waarborg, dat Christus aan de voorwaarde van het verbond voor hen voldaan heeft en die vervulling wettig aanvaard is te hunnen gunste.

90. Aan wie is de bediening van het genadeverbond toebetrouwd?

Alleen aan Christus, de tweede Adam, en dat als een beloning op Zijn werk, Jes. 49:8.

91. Wat verstaat gij door de bediening van het verbond?

Het gehele beheer ervan, waardoor het krachtdadig kan gemaakt worden tot het doel, waartoe het was opgericht, Ps. 89:29.

92. Wie zijn de voorwerpen van deze bediening?

Zondaren uit het mensdom, zonder enige beperking; of het geslacht van Adam, zonder uitzondering, Joh. 3:14, 15.

93. Hoe bedient Hij het verbond aan zondaren uit het mensdom, zonder enige beperking?

In het algemene aanbod van het evangelie, hetwelk is een "verkondiging van grote blijdschap, die al den volke wezen zal," Lukas 2:10 en waarin allen, zonder onderscheid, verklaard worden welkom te zijn, Spr. 8:4, Mark. 16:15.

94. Wat is de grondslag van de onbeperkte bediening van het verbond in het evangelie-aanbod?

Die rust niet op de uitverkiezing, maar op de wezenlijke algenoegzaamheid en dood, tot de behoudenis van allen, Joh. 1:29.

95. Met welk doel bedient Hij aldus het verbond aan zondaren uit het mensdom?

Om ze te verlossen uit de staat van zonde en ellende, en over te brengen in een staat van behoud, Gal. 3 :21, 22.

96. Hoe brengt hij hen in een staat van behoud?

Door hen persoonlijk en zaligmakend te brengen onder "den band des verbonds", Ezech. 20:37, in de dag Zijner heirkraft, wanneer deze zal zeggen: "Ik ben des Heeren, en gene met zijn hand zal schrijven, Ik ben des Heeren", Jes. 44:5.

97. Hoe lang zal Hij de bedienaar van het verbond blijven?

Gelijk Hij hier de weldaden des verbonds uitdeelt, Joh. 3:35, zo zal Hij het geluk der heiligen in de andere wereld volmaken, door een algehele vervulling van al de beloften ervan aan hen, Ef. 5:27.

98. Waaruit blijkt het dat Hij tot in alle eeuwigheid de Bedienaar van het verbond zal zijn?

Omdat Hij de eeuwige band der vereniging moet blijven, Hebr. 7:24, 25, en het middel van de gemeenschap tot in eeuwigheid tussen God en de heiligen, Openb. 7:15.

99. Wat is de eerste en fundamentele daad van Zijn bediening?

Het is Zijn overdracht van alle dingen, die Hij als de aangestelde Beheerder van het verbond in Zijn hand heeft, aan arme zondaren, bij testamentaire beschikking, Lukas 22:29, "En Ik verordineer u het koninkrijk, gelijkewijs mijn Vader dat Mij verordineerd heeft."

100. Wat is het verschil tussen een verbondsgewijze beschikking en een testamentaire beschikking?

Een verbondsgewijze beschikking wordt gemaakt op de voldoening aan de wet of een eigenlijke voorwaarde, maar een testamentaire beschikking is een overdracht van genade en milddadigheid, zonder eigenlijk genoemde voorwaarden.

101. Hoe wordt dit toegepast op de beschikking des Vaders en die van Christus?

De verbondsgewijze beschikking van de Vader van alle verbondsweldaden aan Christus was op voorwaarde, dat Hij "Zijn ziel tot een schuldoffer" zou stellen, Jes. 53: 10; maar Christus' testamentaire beschikking aan zondaren, die niets hebben, is "zonder geld, en zonder prijs," Jes. 55:1.

102. Is het testament van Christus van dezelfde datum als het verbond dat met Hem gemaakt was?

Het verbond der genade was met Hem gemaakt van eeuwigheid, maar het spreekt vanzelf, dat zijn optreden als Erflater van dit verbond (welk optreden een daad van Zijn bediening van het verbond was) niet kon plaatsvinden totdat het werkverbond verbroken was.

103. Wanneer heeft Hij dan Zijn testament gemaakt?

Op dezelfde dag waarin Adam viel, in de eerste belofte, Gen. 3:15.

104. Hoe kon Zijn testament (volgens Hebr. 9:17) van kracht zijn zo lange tijd voor Zijn werkelijke dood?

Hij is voorbeeldende gestorven in al de offeranden van het Oude Testament, daarvandaan genoemd "het Lam, dat geslacht is van de grondlegging der wereld," Openb. 13:8.

105. Wie zijn de erfgenamen, of wie zijn ze, ten gunste van wie het testament gemaakt was?

Aangezien Christus gemachtigd is door de Vader om het verbond te bedienen aan zondaren uit het mensdom, zonder beperking, Joh. 6:33, kan geen van dezen buiten het testament gesloten worden, voor zover het betreft de uitwendige openbaring en verkondiging ervan, evenmin als buiten Zijn bediening, Openb. 22:17.

106. Wie is de Uitvoerder van zijn testament?

Ofschoon, in testamenten onder de mensen, de erflater en de uitvoerder altijd verschillende personen zijn, omdat als de erflater sterft hij niet weer leven kan om te zorgen dat zijn testament uitgevoerd wordt, evenwel is hier de Erflater Die dood geweest is, levend in alle eeuwigheid, als de Uitvoerder van Zijn eigen testament, door Zijn Geest, Openb. 1:18, Rom. 4:25.

107. Wat zijn de erflatingen, nagelaten in dit testament?

Dat zijn al de weldaden des verbonds, ja Hijzelf en alle dingen in en met Hem, Rom. 8:32, Openb. 21:7.

108. Door welke middelen krijgen zondaren deze rijke erflatingen in hun bezit?

Door het geloof of geloven in de Heere Jezus Christus, Hand. 16:31.

109. Waarom is het geloof in Christus het aangewezen middel om zondaren in te lijven in het verbond, met de erflatingen ervan?

Omdat hierdoor de genade des verbonds geheel bewaard wordt, "ten einde de belofte vast zij al den zaden," Rom. 4:16. (Zie vraag 73).

110. Hoe kan iemand weten of hij zaligmakend en persoonlijk in het verbond der genade is?

Als hij niet langer binnen de grenzen van het verbond der werken is kunnen blijven wonen, "en de toevlucht genomen heeft" tot dat verbond, "om de voorgestelde hoop vast te houden," Hebr. 6:18.

111. Waarin verschillen het werkverbond en het genadeverbond van elkaar?

Zij verschillen: in hun natuur, in hun verbondmakende partijen, in hun eigenschappen, in hun voorwaarden, in hun beloften, in de orde van gehoorzaamheid, in hun einde en doel, in de wijze van bediening, en in hun gevolgen.

112. Waarin verschillen deze twee verbonden van werk en genade in hun natuur?

Het verbond der werken was een verbond van vriendschap, en veronderstelde de partijen in volkomen vriendschappelijke verhouding te zijn; maar het verbond der genade is een verbond van verzoening, en veronderstelt de mens met God in strijd te zijn, en in vijandschap tegen Hem, 2 Kor. 5:19.

113. Waarin verschillen zij met betrekking tot de verbondmakende partijen?

In het werkverbond waren de verbondmakende partijen God en schuldeloze Adam, die al zijn natuurlijk zaad vertegenwoordigde; maar in het verbond der genade zijn de Partijen God en Christus, de tweede Adam, vertegenwoordigende al Zijn geestelijk zaad, Ps. 89:4, 5.

114. Hoe verschillen ze in hun eigenschappen?

Het werkverbond, zoals het met de eerste Adam was opgericht, was slechts kort van duur; maar het verbond der genade, dat vast staat in de tweede Adam, is een eeuwig verbond, Hebr. 13:20; het verbond der werken kondigt niets dan toorn en vloeken aan op de overtreder, maar het verbond der genade is vol van zegeningen voor de zondaar in Christus, Ef. 1:3.

115. Waarin verschillen zij in hun voorwaarden?

De voorwaarde van het werkverbond was alleen de volmaakte gehoorzaamheid van een bloot mens, die niet in verhouding staat tot het beloofde leven; maar de voorwaarde van het verbond der genade is de volmaakte gehoorzaamheid van de God-Mens, Die ten volle geëvenredigd is aan de beloofde beloning, Jer. 23:6.

116. Hoe verschillen ze in hun beloften?

De belofte van het werkverbond was streng voorwaardelijk; maar de beloften van het genadeverbond zijn, wat ons aangaat, absoluut vrij, Jer. 31:33, 34.

117. Waarin verschillen ze in de orde van gehoorzaamheid?

In 't verbond der werken was plicht of gehoorzaamheid de grondslag van voorrecht: de aanneming begon eerst bij het werk, en ging dan, als het werk volkomen recht was, over op de persoon; maar in 't verbond der genade is deze orde geheel omgekeerd, want daarin is het voorrecht de grondslag van de plicht, en begint de aanneming eerst bij de persoon, en gaat dan over op het werk, omdat dat uit een beginsel des geloofs vloeit, Gen. 4:4 vergeleken met Hebr. 11:4.

118. Hoe verschillen ze in hun doel en oogmerk?

Het doel van het werkverbond was, de mens te tonen wat hij jegens God te doen had; maar het doel van het genadeverbond was de mens te tonen wat God voor en in hem doen moet, Jes. 26:12.

119. Hoe verschillen ze in de wijze van hun bediening?

Het verbond der werken werd bediend door God, absoluut aangemerkt, maar het verbond der genade wordt bediend door een Middelaar, Die Zelf het "Al" van het verbond is, Jes. 42:6.

120. Waarin verschillen deze twee verbonden in hun uitwerkingen?

Het werkverbond wondt en verschrikt een schuldig zondaar, maar het genadeverbond heelt en vertroost een gewonde ziel, Jes. 42:3; het werkverbond besluit (de zondaar) onder hel en toorn, maar het genadeverbond werpt een deur van ontkoming open, Joh. 10:9 en 14:6.

121. Wat kunnen we van deze gehele leer van het verbond der genade leren?

Dat het onze plicht is te geloven, dat Jezus Christus, volgens Zijns Vaders aanstelling en Zijn eigen aanbidding, de Zaligmaker der wereld is en onze Zaligmaker in 't bijzonder; en dat, volgens diezelfde aanstelling en aanbidding, Zijn gerechtigheid (die de voorwaarde van het verbond is) en het eeuwige leven (die er de belofte van is) de onze zijn ten aanzien van het recht tot de gerechtigheid en het eeuwige leven, zóó, dat in al de toepassingen der zaligheid, wij wettiglijk en rechtmatig ons die (gerechtigheid en het eeuwige leven) toeëigenen mogen, en als de onze benutten, Joh. 4:42, "Wij weten, dat deze waarlijk is de Christus, de Zaligmaker der wereld"; Lukas 1:47, "Mijn geest verheugt zich in God mijn Zaligmaker."

HOOFDSTUK 2

Edward Fisher

Om de kerkelijke geschiedenis van de Schotse kerk ten tijde van Boston en de Erskines te kennen, is het nodig om kennis te nemen van een eenvoudig boekje van Edward Fisher.

Edward was de oudste zoon van Sir Edward Fisher, ridder van Mickleton, Gloucestershire. Zijn geboortjaar is onbekend. In 1627 liet Edward Jr. zich inschrijven aan de Brasenose College te Oxford. Gemiddeld waren de studenten tussen 17 en 20 jaar. Hij behaalde de graad van Bachelor of Arts (Drs.) op 10 april 1630.

Fisher woonde in Londen. Ergens in de literatuur staat van hem dat hij kapper was. In een van zijn boeken spreekt hij over zichzelf als *'een arme inwoner van Londen'*.

Rond 1654 vertrok hij naar de bezittingen van zijn overleden vader. Maar omdat zijn erfenis zwaar belast was met hypotheek verkocht hij alles in 1656. Hij ging wonen in Carmarthen, waar hij school hield. Hij werd echter achterna gezeten door schuldeisers vanwege zijn verarmde erfenis en week uit naar Ierland. Daar stierf hij als weduwnaar. Omdat zijn lijk overgebracht werd naar Londen, mogen we aannemen dat het echtpaar daar een gekocht graf had. (The Dictionary of National Biography).

Hoewel het niet bekend is of hij een ambt in de kerk heeft bekleed was hij een vruchtbaar schrijver. Zijn kerkelijke visie was independent. In 1643 publiceerde hij zijn 1ste boek over de harmonie van de Schrift. Zijn laatste werk gaat over de Sabbat waar toen grote strijd over gevoerd werd door de theologen. Hij onderschreef zijn boek: door een liefhebber van de waarheid, een verdediger van de Christelijke vrijheid en iemand die hartelijk de vrede begeert, inwendig, uitwendig en tot in eeuwigheid, voor alle mensen. De eerste druk verscheen in 1649 en de 5^e editie, met bijlagen vermeerderd, verscheen in 1655.

"The Marrow of Modern Divinity"

Het eerste deel van "The Marrow of Modern Divinity" d.i. "Merg der tegenwoordige Godgeleerdheid", verscheen in 1645 en het tweede deel in 1649. Een 19^e editie werd in 1803 uitgegeven.

De titel van de eerste uitgaaf, letterlijk vertaald uit het Engels, luidt als volgt:

Het merg (of gehalte) van de Nieuwe Godgeleerdheid; aangaande beide, het Verbond der Werken en het Verbond der Genade; met hun gebruik en einde, beide in de tijd van het oude Testament en in de tijd van het Nieuwe.

Waarin iedereen duidelijk moge zien in hoever hij de wet houdt in het stuk van rechtvaardigmaking en zo de naam van Wettisch waardig is en in hoever hij de wet verwerpt in het stuk van heiligmaking en zo de naam van Antinomiaan waardig is. Met de middenweg tussen die beiden dewelke door Jezus Christus leidt tot het eeuwig leven.

In een dialoog tussen Evangelist, dienaar van het Evangelie

Nomist, een wettische

Antinomist, een antinomiaan

En Neophytos, een jong Christen.

Door E. F.

Galaten 5:1 en Gal. 6:16.

Inhoud

Het 1e deel bevat een samenspraak tussen een Evangelist, een werkheilige, een neo-nomiaan en een jonge Christen. Hierin wordt gehandeld over het werkverbond en het genadeverbond. Fisher toont in eenvoudige woorden aan dat de volgelingen van de 'Nieuwe Godgeleerdheid' wèl een schijn hebben dat ze het evangelie van Jezus Christus hoogschatten, maar hun ziel rust op verstandelijke kennis van Hem. Deze valse rust zal tenslotte een oorzaak zijn van hun eeuwige ondergang.

Fisher toont aan de andere kant het misbruik aan van hen die de wet aandringen om vrede met God te krijgen. De Geest van God begint te overtuigen van zonden, waardoor *een wettische dienstbaarheid* ontstaat. Maar als een overtuigde zondaar hierin blijft hangen is hij niet verder gekomen dan een farizeeër en derhalve buiten het koninkrijk van de vrije genade. De wet is een tuchtmeester tot Christus. De zedelijke wet is een eeuwigdurende wet; maar ze is voor de gelovigen geen werkverbond. De wet, door Christus tot hun gerechtigheid vervuld, ontvangen de gelovigen uit de hand van Christus, Die met de Vader waarachtig God is. Hun leefregel is de wet van Christus.

Het 2e deel is een samenspraak over de onderhouding van de wet der 10 geboden om daardoor vrede in de ziel te krijgen. Maar God rechtvaardigt goddelozen en geen wettische mensen. Dit deel is niet in het Nederlands vertaald.

Kerkelijke situatie in Engeland

Om de inhoud van het boekje te begrijpen is het nodig om enkel achtergronden te weten. In de 17e eeuw had in Engeland een strijd plaats tegen de neo-nomianen en antinomianen; anti = tegen, nomius = wet. De antinomianen leren dat de wet der tien geboden onder het Nieuwe Testament niet meer nodig is, ook niet als een tuchtmeester tot Christus. Onder het Nieuwe Testament geldt de wet der liefde van Christus, enz. Daarmee loochenden sommigen het overtuigende werk van de Heilige Geest.

Anderen gingen nog verder en leerden dat de zonden van de gelovigen niet erg zijn. Het zijn de werken van de oude mens. Hoe meer zonde, hoe meer de genade overvloedig wordt.

Neo-nomianen hebben een ander uitgangspunt; neo = nieuw, nomius = wet. Zij leren een nieuwe wet van Christus. Zij legden de grond van de rechtvaardigmaking in de werkzaamheden van het geloof. Christus heeft voor allen geleden, en alle mensen verzoenbaar met God gemaakt. Onze wettelijke gerechtigheid is door Christus opgebracht en daarmee is de wet van het werkverbond door Christus afgeschaft. Een nieuwe wet is door Hem gegeven: de wet der genade in het Evangelie. Volgens deze wet zou God tevreden zijn met de mens, als hij in Christus geloofde, zich bekeerde, berouw toonde en gehoorzaamde, hoewel deze nieuwe gehoorzaamheid onvolmaakt was. Zo werd het geloof tot de grond van onze aanneming bij God gemaakt. Zo werd het Evangelie in een nieuw, minder streng werkverbond veranderd.

Deze nieuwe stroming werd door de rechtzinnigen in Engeland '*De Nieuwe Godgeleerdheid*' genoemd. Een van de grootste voorstanders hiervan was Richard Baxter (1615-1691). Naar hem werden de neo-nomianen, de voorstanders van deze nieuwe wet, Baxterianen genoemd. Baxter volgde Amyraldus, een hoogleraar te Saumur in Frankrijk. We moeten er wel aan toevoegen dat Baxter een vroom man was, die het middel is geweest tot bekering van velen. Baxter was eerst predikant in de Anglicaanse

kerk van Engeland. Na 1,5 jaar gevangenisstraf, omwille van de waarheid, werd hij een vrije non-conformistenprediker. Baxter publiceerde heel veel. Zijn *Roepstem tot onbekeerden* en *De eeuwige rust der heiligen* zijn het middel geweest tot bekering en troost van velen. Maar zijn neonomiaanse leerstelling werden door de rechtzinnige leraars afgewezen. William Huntington was er later zó over verontwaardigd dat hij wenste dat zijn boeken verbrand werden.

De bestrijders van Baxters leer kregen de naam van *antinomianen* of wetbestrijders. Geheel ten onrechte! Zij bestreden niet de wet, maar leerden dat die voortvloeit uit Gods heilige natuur. Eerder verdienden de volgelingen van Baxter die naam. De bestrijders van de neonomianen staan te boek als anti-neonomianen. In Nederland werden door verkeerde informatie de rechtzinnigen óók antinomianen genoemd. Comrie poogde dat recht te zetten.

Toelichting door A. Comrie

Het *Merg van de Nieuwe Godgeleerdheid* werd in Engeland zeer gunstig ontvangen. Het is ondoenlijk om alle predikanten en theologen op te sommen die er gunstig over spraken en schreven. Onder hen waren Godgeleerden die de Westminster Synode bezochten en een naam verwierven vanwege hun rechtzinnigheid. Fisher had niet geschreven uit partijzucht, noch om leden te werven voor een kapel, maar uit liefde tot het behoud van verloren zondaren. Vooral was zijn werk gericht om overtuigde zondaars te leiden tot Christus. Om tot Hem te komen zoals wij zijn, doodschuldig, met onze zonden en afgoden, om door Hem gezaligd te worden.

Het is jammer om het te moeten schrijven, maar tot vandaag aan de dag wordt Fisher door sommigen veroordeeld. Om nu verder geen eigen inzicht hierover te publiceren, laat ik liever A. Comrie spreken, hoe hij over de situatie in Engeland dacht. Comrie heeft de opkomst van de Antinomianen en de Neonomianen in Engeland gevolgd en zich er over bedroefd dat de leer van zuivere en vrije genade bezoedeld werd met wettische voorwaarden en gestalten.

Om de Nederlanders er tegen te waarschuwen heeft hij een boek uitgegeven van Walther Marshall (1628-1680): *De verborgenheit van de evangelische heiligmaking*, 1739. Dit boek is van dezelfde inhoud als het boek van E. Fisher. Comrie schrijft in de voorrede: "dat Marshall het geschreven heeft tegen de visie van Richard Baxter met wie de auteur geruime tijd omgang had en in zijn wettische pogingen werd gestijfd. Marshall heeft zijn ganse werk ingericht tegen die ***Nieuwe Godgeleerdheid die Baxter in zijn leer en stellingen navolgen.***"

Voor de liefhebbers voeg ik nog enkele citaten van Comrie hieraan toe. Wij kunnen daarin zijn mening over deze materie duidelijk beschreven vinden.

De Heidelbergse Catechismus door A. Comrie, uitgegeven met aanbeveling door ds. G. H. Kersten, door De Banier, Rotterdam, 1941.

Blz. 355:

Daar zijn in de Hervormde kerk enige godgeleerden opgestaan, voornamelijk te Saumur in Frankrijk, die schrikkelijk veel nadeel gedaan hebben. Deze wilden n.l. de leer der Hervorming zuiveren, en de Remonstranten met de Gereformeerden verenigen, hetwelk onmogelijk is voor de beide partijen, zo zij hun gronden verstaan. En hebben de

Godgeleerdheid in een nieuwe vorm gegoten, stellende dat er een eeuwige verkiezing van zekere personen is; hierin zijn zij van Arminius en de Lutherse onderscheiden, die wel een verkiezing van hoedanigheden willen toestaan, maar niet van personen.

Zij stellen: "dat de *verlossing algemeen* is; dat Christus, volgens het verbond der verlossing, tussen Hem en de Vader opgericht, een algemene vergiffenis verdiend heeft, om aan allen in een genadeverbond, hetwelk Hij ook verdiend heeft, gegeven te worden, zodra zij de *voorwaarde* van dat verbond nakomen, of de voorwaarden opbrengen. Dat allen deze verdiende vergiffenis nu niet deelachtig gemaakt wordt, is omdat zij de voorwaarde, aan welke het verkrijgen van de vergiffenis vastgemaakt is, niet opbrengen; terwijl evenwel Christus' schapen Zijn stem horende, de voorwaarde nakomen en dus daardoor deel aan de belofte verkrijgen."

Zie hoe wonderlijk de leer veranderd wordt. Daar is wel een verkiezing, maar daar is volgens het verbond der verlossing verdiend een algemene genade en het genadeverbond. Dit richt God met de mens, met alle mensen op, om hen, op voorwaarde van geloof en nieuwe gehoorzaamheid, die, ofschoon dezelve niet volmaakt is, nochtans oprecht moet zijn, te geven de algemene genade, die voor hen verworven is; dat zij dezelve dadelijk deelachtig worden.

Blz. 365:

Groot zijn de verschillen over den *aard en de natuur van het Evangelie*, waarin die bestaat.

Daar zijn er die zeggen dat het niet alleen een blijmare, een goede tijding is, maar dat tot deszelfs natuur geboden van geloof en bekering en bedreigingen van verdoemenis behoren.

Mr. Baxter en doctor Williams zeggen: "dat het Evangelie behelst de bekendmaking van een nieuwe wet, welke God in Christus en om Christus' wil gemaakt heeft, volgens welke God, tot rechtvaardigmaking, de harde en voor de arme zondaar ondoenlijke voorwaarden van de wet der werken aflegt en alleen de voorwaarden van geloof en een oprecht voornemen om heilig te leven, tot de rechtvaardigmaking en heerlijkmaking afvordert; door deze Zijn rechterlijke wet het verband tussen de voorwaarde en het loon zo stellende, dat niemand enig goed om Christus' wille verkrijgt, voor en aleeer de voorwaarde opgebracht is."

Zoo dat gij ziet dat dezen, en God weet hoe groot hun getal is, de oude wet der werken vernietigen in derzelve verbindende kracht, om voor een nieuwe wet plaats te maken. Daarom zijn ze *Antinomianen*, bestrijders van de oude wet met derzelve volmaakte voorwaarde, om plaats te maken voor een nieuwe wet met een onvolmaakte voorwaarde; en dus ook *Neo-nomianen* invoerders van een nieuwe wet, met de onvolmaakte voorwaarden van geloof en oprechte, schoon onvolmaakte gehoorzaamheid.

Brief over de rechtvaardigmaking des zondaars, 15 september 1760, door A. Comrie.

Uitgegeven door F. Holtkamp, Sneek 1858, blz. 49.

... "zou ik breder van de Antinomianen en Antinomianerij spreken. Doch met wat recht en op welke gronden dient nader onderzocht te worden. Dewijl ik in de Hollandse schrijvers, voor zover ik die gelezen en met de oorspronkelijke geschiedenissen vergeleken heb, alles ter kwader trouw verhaald vind, (ik hoop evenwel niet opzettelijk) door geloof te slaan aan de berichten die zij ontvingen van mensen die zich in de oppositie tegen het oude Evangelie stelden, om een nieuw in te voeren, die men gewoon is Neo-nomianen te noemen."

Op een andere bladzij schrijft Comrie: "Leijdekkers historie van de Antinomianen is en van de allesverwardste histories die ik ooit gelezen heb." (Blz. 42)
(Het betreft hier een boek van Melchior Leydekker, 1642-1721: *Over den voortgang der oude en nieuwe gevoelens van de Antinomianen*, Rotterdam ca. 1700.)

Laten we dus voorzichtig zijn met citaten uit oude schrijvers, zonder hen in hun verband te lezen. En het is ook van groot belang om beide partijen te laten spreken en de juistheid van een historisch verslag te onderzoeken.

"Merg des Evangeliums" in Nederland

De Nederlandse uitgaaf is een vertaling van de Engelse editie uitgegeven in 1718 en met een voorrede voorzien van James Hog. Het betreft hier alleen het 1ste deel. De Nederlandse uitgever siert zich met de schone titel: *een liefhebber van de vrede*. Dezelfde titel waaronder Th. Boston het werk uitgaf in 1726. De aantekeningen van Boston zijn in het Nederlands weggelaten. Het is van belang om te weten wie die *liefhebber van vrede* eigenlijk was. **Wel, het was niemand minder dan Dr. A. Comrie zelf.** Comrie schrijft het later in een brief gericht aan een jonge predikant Vesper. Comrie boog de titel om. Fisher noemde zijn boek naar het merg, of de gehalte van de Nieuwe Godgeleerdheid, getoetst aan het Evangelie. Comrie gaf het de volgende titel:

MERG des EVANGELIUMS,
ofte
KORT SOMMIER Van de leer van GODTS VERBONDEN,
Volgens de Oorspronkelyke Zuiverheid der Hervormingen, met Groote naarstigheid uit
Gods Woord en de Allerrechtzinnigste Hervormde Schryvers , bij wijze van eene
Samenspraak opgesteld door
E. F.
Met eene voorreeden over de Evangelische Heiligheid, en het Onderscheid tussen
Evangelisch en Wettisch Prediken, door
N. N.
Beide uit het Engels, na den Twaalfden Druk (van het eerste) Vertaalt, en om derzelve
Nuttigheid en Gepastheid , in deeze dagen Uitgegeven door een Genootschap van
Waarheid en Vrede-Lievende , onder opzicht van een uit haar, die zich noemt
PHILALETHES IRENAEUS, [= liefhebber van de vrede]
2 Cor. XIII:8. *Want wy Vermogen niets tegen de Waarheit, maar voor de Waarheit.*
Te A M S T E R D A M,
Bij N I C O L A A S B Y L, Boekverkoper op den Nieuwendyk, 1757

Opnieuw fotografisch uitgegeven door J. de Wit te Urk ca. 1975

Uit de aanspraak van de uitgevers:

Wij willen wel belijden, dat wij de beklagelijke staat van velen onzer medechristenen onder het misleidende bestuur van mensen, die zich weer door 't gezag of schoonspreken van anderen hadden laten aftrekken, bespeurende, meermalen met ingewanden van ontferming, over dezelve hebben gezocht; en ons grotelijks bekommerd hebben, wat er nog van de Kerke in dit land worden zou. En levende in

verscheiden plaatsen, vermaanden wij elkander, en beurden de een de andere op; kon het niet bij monde geschieden, met brieven, tot standvastige aankleving aan de zuivere Evangelieleer, die ons door Gods genade ontdekt was, en bevljigtiden ons om elkander te stichten; waar toe onze ogen ook waren druipende tot God; Die ons ook nog wel eens moed deed grijpen, als zich hier of daar iemand opdeed, die voor de gerechtigheid riep, of zich voor de waarheid in het gericht begaf.

Inzonderheid was het ons tot verkwikking, dat er zich mannen aangejord hadden om, in een zogenaamd *Examen van het Ontwerp van Tolerantie*, de verdere voortgang der halve Pelagianen in Nederland naar vermogen te stuiten; en dat er een Genootschap van Godvruchtigen was, hetwelk derzelve werk, zo haast zij het konden machtig worden, gemeen maakte; also wij zagen, dat de Goddelijke waarheden door anderen zo verminkt en verduisterd, door dezelve tot hun rechte gestalte gebracht en in een zuiver licht voorgesteld werden.

Maar wij bedroefden ons wederom, vernemende dat die waardige schrijvers en uitgevers niet volstandig in dit werk voortgingen; vermoedende, dat dezelve in deze boze tijden in de strijd voor het allerheiligste geloof verhinderd werden door zulken, die, stoutelijk het hoofd opstekende, de heilzame vaststellingen en heiningen onzer Kerk tegen de inkruipende Pelagianerij trachtten weg te ruimen.

Het dacht ons daarom niet ondienstig, dit werkje, 't welk mede in de vorm van een samenspraak geschreven is, en zo het ons toeschijnt met de beginselen van de schrijvers van het genoemde Examen ten vollen overeen komt, aan ulieden, onze geliefde broeders en zusters, ter hand te stellen, om het werk van die mannen te ondersteunen, en, of derzelve gebrek te vervullen; of in dien zij het voortzetten, gelijk wij hartelijk wensen, en daartoe onlangs nieuwe hoop verkregen hebben, dezelve te helpen met door dit zo duidelijk geschrift voor eenvoudigen vatbaarder te maken, hetgeen door die geleerde schrijvers diepzinniger uitgehaald, en uit de eerste beginselen afgeleid wordt.

Dit wensen wij dat onze geliefde medechristenen, aangaande ons bijzonder oogmerk in de uitgave van dit kostelijk traktaat, weten mochten. Verzoekende dezelve, dat zij het gelieven aandachtig te lezen en in de vreze Gods te overwegen en hopende dat het een middel in des Heeren hand zal zijn, om de reine Evangelieleer onder ons nog te bevestigen, die daar van afgeleid zijn, tot de gehoorzaamheid derzelve weder te brengen, en de uitverkorenen in de oefening van ware Godzaligheid, die alleen uit de geloofsvereniging met Christus voortkomt, naarstiger en overvloediger te maken; waar toe de Heere Zijn zegen gebiede!

Het Examen van het Ontwerp van Tolerantie waarover in deze aanspraak gesproken wordt zijn enkele brochures door dr. A. Comrie uitgegeven, in samenwerking met ds. N. Holtius. Ze werden opgesteld in de vorm van een samenspraak. Beide predikanten hebben de uitgave gestaakt vanwege de tegenwerking op de classis. Vandaar dat het Genootschap van Waarheid en Vredelievenden het werk van Comrie in dezelfde sfeer wilden voortzetten.

Een verkorte versie van de brochures van Comrie zijn gebundeld in: *Onderzoek van het ontwerp van verdraagzaamheid*, Jac. Boeder, Enkhuizen 1956.

"The Marrow of Divinity" in Schotland

Het boekje in 1646 in Edinburg, Schotland voor het eerst uitgegeven. In die tijd stuitte het op geen verzet. Het werd aanvaard als zuiver evangelisch onderwijs.

Eind 1718 werd het nogmaals uitgegeven met een voorrede van Mr James Hog, predikant te Carnock.

(Later, omstreeks 1726 werd dit werkje opnieuw uitgegeven door Thomas Boston, en door hem van uitgebreide aantekeningen voorzien. De omvang van deze aantekeningen is bijna tweemaal zo groot als die van het oorspronkelijke werkje.)

In de voorrede van Hog en in heel het boekje van Fisher wordt praktisch niet gehandeld over de uitgebreidheid van de verzoening door Christus en het aanbod van genade. Het woord aanbod komt er slechts 2 of 3 keer in voor. Fisher wil alleen een eenvoudige handleiding geven aan zoekende mensen om niet gevangen te blijven onder de dienstbaarheid van de wet, maar ook niet verward te worden in de Evangelische vrijheid zoals de antinomianen die voorstelden. Hog legde in zijn voorwoord de klemtoon niet in de eerste plaats tegen de antinomianen, maar tegen de wettische manier van het besturen van overtuigde zondaars.

Tegen Hog en degenen die het boekje aanbevelen rees echter hevig verzet in de Schotse kerk. De diepe oorzaak daarvan lag in de ontdekkende waarheid, waardoor Fisher de valse gronden buiten Christus aantoonde. Als het waar was wat Fisher schreef en zij die achter hem stonden preekten, waren veel voorgangers en leden in de kerk buiten de zaligmakende genade van Christus. Dáártegen rees in hoofdzaak het verzet op de Synode van de Schotse kerk. Nu, om hun aversie tegen die ontdekkende waarheid te bemantelen greep men enkele zinnen aan uit het boekje van Edward Fisher en de preken van de *'Marrow-mannen'*. De verdedigers van de oude evangelieleer werden *'Marrow-mannen'* genoemd naar de titel van E. Fishers boek: *The Marrow* etc.

De voorzitter van de Synode, James Hadow van St. Andrews viel in een preek bij de opening van de Synode op 7 april 1719 de *'Marrow-mannen'*, heftig aan. Deze broeders werden beschuldigd van anti-nomianisme en neo-nomianisme. En dat terwijl het boekje van Fisher juist werd uitgegeven tegen die stromingen!

In 1720 veroordeelde de Synode van Five sommige stellingen van het boek als dwalingen. Een twaalfstal leraars namen het er voor op. Deze Synode benoemde een commissie, welke aan de *'Marrow-mannen'* in 1721 een twaalfstal vragen ter beantwoording voorlegden. De bezwaarde broeders dienden hun antwoord op de volgende Synode in, gedateerd 12 maart 1722.

(Deze vragen met de antwoorden werden toegevoegd aan een nieuwe uitgaaf van *"Marrow of Modern Divinity"*, die jaren later verzorgd werd door John Brown van Haddinton.)

Geen voorwaarden vereist in het komen tot Christus

De 'Marrow-mannen' werden door de Synode beschuldigd dat zij de wet verwierpen, geen voorwaarden stelden in het komen tot Christus, enz

De 'Marrow-mannen' weerlegden de beschuldiging dat ze de wet verwierpen. Zij leerden dat het Evangelie geen geboden kent met condities zoals de wet, maar het ontslaat de gelovigen ook niet van de verplichting aan de zedelijke wet. In de wet Gods liggen alle verplichtingen tot gehoorzaamheid opgesloten, ook van de plicht van te geloven in Christus, welke na de val door de Evangelieverkondiging eerst van kracht wordt. In het stuk der rechtvaardigmaking worden uitgesloten de werken der wet, en dus als zodanig óók geloof en berouw. Zodat het duidelijk is, dat geloof en berouw, door God geëist, een eis van de wet is en niet, zoals de neo-nomianen leren, een 'eis van het Evangelie'.

Verder schreven zij in hun antwoord op de 1ste vraag van de Synode, o.a. Dezelfde gedachte over dit stuk vinden wij terug in de Gereformeerde dogmatieken (om nu maar enigen te noemen) van Calvijn, Chamier, Pemble, Wendelin, Alting, de Leidse professoren, Witsius, Maastricht, Maresius, Troughton, Essenius. (...)

In dit stuk, nl. dat alle geboden tot de wet behoren, zouden wij een wolk van getuigen kunnen brengen, waarvan wij alleen maar noemen: Pemble, Essenius, Anthony, Burgess, Rutherford, Owen, Witsius, Dickson, Ferguson, Troughton, de Grote Catechismus bij de behandeling van het 1^e gebod, als gesproken wordt over de geëiste deugden en verboden zonden.

De 'Marrow-mannen' werden óók beschuldigd omtrent hun visie op de zekerheid des geloofs. Zij antwoorden op de 8^e vraag van de Synode, o. a.

Luther, Calvijn, Melancton, Beza, Bullinger, Bucer, Knox, Craig, Melvil, Bruce, Davidson, Forbes e.a., mannen op uitnemende wijze bedeed met de Geest der waarheid, en die hun denkbeelden rechtstreeks putten uit de bron der Heilige Schrift; de voortreffelijkste geleerden en professoren in de Godgeleerdheid die er in de Protestantse Kerken zijn geweest, zoals Ursinus, Zanchius, Junius, Piscator, Rollock, Danaeus, Wendelinus, Chamierus, Sharpius, Bodius, Paraeus, Alting, de Triglands (Gijsbertus en Jacobus), [is Gijsbertus Voetsius bedoeld?] Arnoldus, Maresius; de 4 Leidse professoren nl. Wallaeus, Heidegger, Essenius en Turrentijn enz. naast vele Engelse godgeleerden, zoals Perkins, Pemble, Willet, Gouge, Roberts, Burges, Owen enz. De kerken zelf van Zwitserland, de Palts, Frankrijk, Holland, Engeland, Ierland en Schotland in haar geloofsbelijdenissen; alle Lutherse kerken die in rechtzinnigheid en geloof bij geen enkele ten achter staan; de vermaarde Dordtse Synode, samengesteld uit beroemde Godgeleerden, samengeroepen en afgevaardigd uit zeven Gereformeerde landen en koninkrijken, behalve die van verscheidene provinciën van de Nederlanden. Welnu, wij zeggen dat ze allen voorstanders waren van dat bijzonder geloof, vertrouwen of deze toe-eigenende zekerheid des geloofs, waarvan gesproken wordt in de veroordeelde zinsneden van het "Merg", waarover deze vraag gerezen is.

Behalve het gevoelen van de verschillende afgevaardigden met betrekking tot de goedkeuring van de Vijf Artikelen (tegen de Remonstranten) heeft de Dordtse Synode zich duidelijk uitgesproken, zowel in haar uiteindelijke beslissingen met betrekking tot deze 5 artikelen, als in haar plechtige en breedvoerige goedkeuring van de Heidelberger Catechismus, als in alles overeenkomende met Gods Woord, en niets bevattende dat verandering of aanvulling zou behoeven.

En deze Catechismus, welke klaar en duidelijk is in het stuk van de zekerheid des geloofs, is door vele grote Godgeleerden verklaard, door bijna alle gereformeerde kerken als het uitstekendste korte begrip van de rechtzinnige Christelijke leer, aanvaard. En in het bijzonder is hij aanvaard door de Kerk van Schotland, gelijk Mr. Robert Wodrow vermeld heeft in de opdracht van zijn geschiedenis aan Zijne Majesteit koning George.

En nadien zijn wij met heel de kerk en natie, uit kracht van het plechtige, met de eed Gods bevestigde verbintenis in ons Nationaal Verbond, voor altijd verplicht, om te verfoeien en te verafschuwen het pauselijk "algemeen en twijfelend geloof" met al de dwalende besluiten van Trente waaronder (in tegenstelling tot het bijzonder geloofsvertrouwen, dat in die besluiten is veroordeeld) ook deze dwaling is bevestigd. En dit wordt nu door zogenaamde Protestanten in twijfel getrokken, hoofdzakelijk doordat ze loochenen. en bestrijden het vertrouwen en de zekerheid des geloofs met toepassing op onszelf, en omdat zij zich daar tegenkanten.

Nu, door deze Trentse [Roomse] stellingen te loochenen hebben onze voorvaderen ongetwijfeld de nadruk er op gelegd, en gehandhaafd, dat als Gods ontwijfelbare waarheid moet vastgehouden en beleden worden, dat bijzondere en vertrouwende of verzekerde geloof, toenmaals algemeen bekend en gehandhaafd in deze kerk, gelijk het klaar en duidelijk in haar belijdenis staat.

In dat zelfde Verbond hebben zij, belovende en zwerende bij de grote Naam des Heeren onzes Gods, zichzelf en ons verbonden, zulks te belijden en te verdedigen. En nadien is deze zelfde zekerheid des geloofs, ofschoon men in de wijze van uitdrukken enige verandering mag hebben aangebracht, tot op heden nimmer door enige kerkelijke vergadering van een gereformeerde kerk geloochend of veroordeeld.

Wanneer wij nu al deze dingen overwegen, dan zeggen wij, ziende wat gevaarlijke gevolgen zulk een verandering door een kerkelijke uitspraak zou meebrengen, dat wij niet kunnen en niet durven instemmen met de verwerping van dit leerstuk. Want wij kunnen er niet over denken om, in een zaak van zulk gewicht, van dwaling en zelfbedrog te beschuldigen zo vele Protestantse godgeleerden, uitnemend in leer en leven, of Protestantse kerken of onze voorvaderen, die zo kennelijk door de Heere beweldadigd zijn. Dan zouden wij ook van dwaling betichten de belijdenissen der protestantse leer in deze kerk, rond 100 jaar na haar reformatie. Anders, indien wij zo zouden spreken, wij zijn overtuigd dat wij ontrouw zouden zijn aan het geslacht van zijn kinderen.

Evenmin kan het ook maar een ogenblik in ons opkomen, dat de beroemde Westminster Synode er ook maar aan zou gedacht hebben om hierin van haar eigen leer en van die der kerk af te wijken, waaraan zij allen met de sterkste banden verbonden waren, om deze te handhaven; of dat ze los zou laten de Dordtse Synode, welke nog zo kort voor haar de Protestantse beginselen met betrekking tot deze leer had bevestigd. (...)

Ten tweede antwoordden wij:

Het verdient opmerking, dat de meeste woorden, waarvan de Heilige Geest zich heeft bediend in het Oude- en Nieuwe Testament om de aard van het geloof uit te drukken, eigenlijk te kennen geven het vertrouwen en de zekerheid, waarvan hier gesproken is. En dit vertrouwen en betrouwen in het Oude Testament wordt in het Nieuwe Testament door geloof en geloven verklaard terwijl dezelfde

zaken aan het Oude Testament toegeschreven worden. Ook zijn afwijking in gevoel en twijfel, in haar natuur, daden en uitwerksels, tegengesteld aan geloof. Vrede en blijdschap zijn de natuurlijke uitwerksels van geloven. De beloften des Evangelies, en Christus in Zijn priesterlijke bediening in hetzelfde verklaard, zijn de eigenlijke voorwerpen des geloofs. De getrouwheid in God en het geloof in de gelovige, houden eveneens verband met elkaar; de eerste is de grond van het laatste; ons geloofsvertrouwen moest beantwoorden aan Zijn getrouwheid, uit oorzaak dat wij zouden betrouwen op het woord Zijner belofte. Verder is het zeker, dat een gelovige, als hij het rechtvaardigend geloof oefent, iets gelooft met betrekking tot zijn eigen zaligheid en dat hij op grond van wat God verzekert, gelooft of kan geloven. Als dit niet het doel is, dat Christus nu voor hem is en wil zijn: een Zaligmaker, door Wie hij het leven en de zaligheid zal hebben, dan is het voor ons totaal onmogelijk te vatten, wat dan het doel zou moeten zijn.

Zo worden overreding, vertrouwen en verzekering in de Schrift menigmaal aan het geloof toegeschreven en de Bijbelheiligen drukken zich in de regel in hun toenadering tot God met woorden van toe-eigening uit.

Tenslotte zeggen wij ook, in overeenstemming met onze Grote Catechismus, dat het geloof een zondaar voor God rechtvaardigt, zoals dit geloof is een instrument, hetwelk Christus, in de belofte des Evangelies aangeboden, aanneemt en zich toepast en daarop rust tot vergeving der zonden en tot aanneming en toerekening van zijn persoonlijke gerechtigheid voor God tot zijn behoudenis. En het zal buitengewoon moeilijk vallen ons aannemelijk te maken, dat het geloof zo zou kunnen spreken, indien daar niet in aanwezig was een zekere mate van dat vertrouwen of van deze toe-eigenende overreding, als waarvan wij nu spreken. (...)

Over de Gift des Vaders en de verzoening

Eén van de vragen aan de 'Marrow-mannen' gedaan had betrekking op een facet in de prediking van het Evangelie, nl. **of Christus een daadwerkelijke Gift is van de Vader aan het menselijk geslacht.**

Het is van belang om op te merken dat het hier gaat over een passage die niet met dezelfde woorden voorkomt in het boek van Edward Fisher. Fisher schrijft:

"Ik bid u, overweeg toch dat God de Vader, gelijk Hij in Zijn Zoon Jezus Christus is, door niets anders bewogen dan door Zijn vrije liefde tot het verloren mensdom, een uitbeding gedaan heeft aan allen dat een iegelijk die in dezen Zijnen Zoon gelooft, niet verderven, maar het eeuwige leven hebben zal; (...) zegt aan ieder mens zonder uitzondering dat hier een blijde boodschap is dat Christus voor hem gestorven is; en zo hij Hem en Zijn gerechtigheid wil aannemen, dat hij Hem dan hebben zal".

Fisher schrijft in het Engels: That God the Father, as He is in His Son Jesus Christ, ... hath made a deed of gift and grant unto them all.... In de Nederlandse vertaling staat: *dat God de Vader een uitbeding gedaan heeft aan het verloren mensdom.* De letterlijke vertaling uit het Engels zou moeten zijn: Dat God de Vader, zoals Hij is in Zijn Zoon Jezus Christus, heeft gedaan een daad van gift of vergunning aan allen, dat die in de Zoon gelooft, enz.

De Synode verdraaide de gewraakte passage enigszins: *dat Christus een daadwerkelijke Gift is van de Vader aan het menselijk geslacht.* In hun verantwoording hebben de predikanten uitgelegd hoe Fisher het bedoelde en hoe zij de uitleg van Fisher hebben

opgevat. Hun beider visie komt geheel overeen met de diepgang in hun geestelijk leven en de grote en ruime kennis van het Evangelie, hetwelk de Geest hun had gegeven. Het is zeker geen dwaling die ze uit de school van Saumur hebben overgenomen, hoewel daar bijna een zelfde soort uitdrukking gebruikt werd. Maar dat kwam uit de verkeerde hoek.

Weliswaar, als men zich zodanig uitdrukt als de 'Marrow-mannen' doen, is het wel nodig om het goed uit te leggen, om geen misverstand te krijgen. Nu, dat hebben ze dan ook terdege gedaan.

Zonder op het leerstuk van het aanbod der genade in te gaan, kunnen we uit de laatste zin wél opmerken dat de prediking van het Evangelie tot mensen die nog zorgeloos leven, hetzij in de wereld of in de godsdienst, in een zekere zin, onder conditie tot hen komt, volgens de laatste zin: *door het geloof Hem aannemen*. Dat is geen conditie om zichzelf geschikt te maken voor Christus maar de voorwaarde is juist het tegenovergestelde: alles te verloochenen en als een goddeloze tot Christus komen.

10^e Vraag van de Synode: *Mag men zeggen, dat de openbaring van de Goddelijke wil in het Woord, welke volmacht verleent om Christus aan alle mensen aan te bieden, en eveneens een volmacht (engels: warrant) is voor allen, om Hem aan te nemen, een daadwerkelijke gift des Vaders is en een schenking (Engels grant, = o.a. vergunning, machtiging) van Christus aan het menselijk geslacht?*

Wordt deze schenking door soevereine genade aan het hele menselijke geslacht gedaan? En, is deze schenking volstrekt óf voorwaardelijk?

Antwoord van de 'Marrow-mannen': Hier zijn wij gekomen bij dat deel van onze verantwoording, waarin wij er ons over beklagen, dat de volgende zinsnede uit "het Merg" is veroordeeld, welke luidt: *"De Vader heeft metterdaad gegeven, of geschonken, aan het ganse menselijke geslacht, dat een ieder van hen, die in de Zoon gelooft, niet verderven zal."* En ook: *"Dat deze opvatting van de genoemde uitdrukking in strijd schijnt te zijn met de even genoemde volmacht, en dus met soevereine genade, welke deze volmacht gegeven heeft, niet aan duivelen, maar aan mensen, en dat in bewoordingen, waarvoor men geen uitgebreider zin zou kunnen bedenken."*

Op het eerste deel van deze vraag antwoorden wij:

Door de daad van geven of schenken aan het gehele menselijke geslacht (engels: had made a deed of gift or grant unto all mankind) verstaan wij niet anders dan de openbaring van de Goddelijke wil in de wereld, waardoor een volmacht verleend [of vergund] wordt om Christus aan allen aan te bieden, en een volmacht aan allen om Hem aan te nemen. Want, hoewel wij geloven, dat de koping, zowel als de toepassing der verzoening alleen de uitverkorenen aangaat, die de Vader aan Christus gegeven heeft in de Raad des Vredes, is toch de volmacht om Hem aan te nemen in het algemeen aan allen gegeven. Aan de leraars is, uit kracht van de zending die zij hebben ontvangen van hun grote Heere en Meester, macht en last gegeven, heen te gaan en het Evangelie te prediken aan alle creaturen, dit is, om een volle, vrije en onbepaalde aanbieding te doen van Hem, Zijn genade en gerechtigheid en zaligheid, aan iedere redelijke ziel, tot welke zij gelegenheid krijgen te spreken.

En al hadden wij een stem als een bazuin, welke kon reiken tot aan de uithoeken van de aarde, dan zouden wij, naar onze mening, verplicht zijn, uit kracht van

onze zending, deze te blazen en te zeggen: "Tot u, o mannen roepen wij, en onze stem is tot de mensenkinderen. "Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe." (Joh. 3:16). Echter, deze daad van gift en schenking: "Dat een ieder die in Christus gelooft, niet verderven zal enz." wordt nòch in onze verantwoording, nòch in de veroordeelde zinsneden van het boek ('Merg der Nieuwe Godgeleerdheid') op dat punt een "daad van gift of schenking van Christus" genoemd. Toch zijn wij van mening, nu men van ons vordert, dat wij onze mening hierover zeggen, dat het, overeenkomstig de Heilige Schrift zo genoemd mag worden, zoals in het bijzonder blijkt uit de zo-even aangehaalde tekst Joh. 3:16, waar wij door het "geven van Christus" verstaan, niet enkel Zijn bestemming door de Vader om een Verlosser van de uitverkoren wereld te zijn, en het geven van Zichzelf voor hen in de dood, in de volheid des tijds, maar meer in het bijzonder: *een geven van Hem in de wereld aan allen, om Hem aan te nemen en in Hem te geloven.*

Het *geven* hier kan niet een in bezitstellen zijn, hetwelk in het bijzonder eigen is aan hen die daadwerkelijk in Hem geloven, maar moet noodzakelijk een geven, schenken of aanbieden zijn, hetwelk iemand *machtigt* om te geloven of deze gift aan te nemen, en moet daarom aan het geloven vooraf gaan. Dit blijkt duidelijk genoeg uit de tekst zelf. Hij gaf Zichzelf, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet zou verderven enz. Ook het tekstverband maakt het voor ons onweersprekelijk. De koperen slang was gegeven en opgericht als een algemene weldaad voor het gehele volk van Israël, dat door de vurige slangen gebeten was. Als zij daar op zagen, zouden zij niet sterven maar leven. Zo is het ook hier. Christus is *gegeven* aan een verloren wereld in het *woord dat een ieder, die in Hem gelooft, niet zou verderven*, enz. En in dit opzicht houden wij Christus voor een algemene Zaligmaker en Zijn zaligheid voor een algemene zaligheid. Het is een goede boodschap van grote blijdschap aan alle volken, dat ons (niet de gevallen engelen) deze Zoon is gegeven en dit Kind is geboren, Wiens naam Wonderlijk is. (Jes. 9 : 5.)

Hiertoe hebben wij een Schriftwoord in Joh. 6:32, waar Christus tot een gemengde schare een vergelijking tussen Zichzelf maakt en het manna dat rond Israëls tenten viel in de woestijn, als Hij zegt: "Mijn Vader geeft u het ware Brood uit de hemel." Evenals het enkele regenen van het manna rond het leger genoemd wordt een 'geven' daarvan (vs. 31), voordat het was verzameld of genuttigd, zo wordt de eigenlijke openbaring en aanbieding van Christus genoemd een "geven" van Hem, voordat Hij wordt aangenomen en in Hem wordt geloofd, zoals de kundige Calvijn deze plaats verklaart.

Van de gift van Christus aan het verloren menselijke geslacht lezen wij eveneens in 1 Joh. 5:11: "*En dit is de getuigenis, namelijk dat ons God het eeuwige leven gegeven heeft; en ditzelve leven is in Zijn Zoon.*" Wij erkennen, dat dit *geven* in deze tekstwoorden niet is een in meer of minder mate *in bezitstellen*. Maar het is een geven bij wijze van *machtiging en aanbieding*, waarop iemand met een gegrond recht er bezit van mag nemen. En degenen aan wie dit aanbod wordt gedaan, zijn niet de uitverkorenen, maar is het verloren menselijke geslacht. Want het getuigenis Gods in deze woorden kan niet anders zijn dan een

machtiging aan allen, die in de Zoon geloven. Maar het kan niet zulk een machtiging zijn als "dat God het eeuwige leven aan de uitverkorenen heeft gegeven;" want het begiftigen van een zeker getal uitverkorenen kan nooit een machtiging zijn aan alle mensen om zich Hem toe te eigenen.

Zulks zal verder blijken, als wij in aanmerking nemen, dat de grote zonde van ongeloof bestaat in niet te geloven dit getuigenis Gods. *"Die God niet gelooft, heeft Hem tot een leugenaar gemaakt"*, zegt de apostel in vers 10, *"dewijl hij niet geloofd heeft het getuigenis die God getuigd heeft van Zijn Zoon"*. En dan vervolgt hij in vers 11: *"En dit is de getuigenis, namelijk dat ons God het eeuwige leven gegeven heeft en ditzelve leven is in Zijn Zoon."*

Nu zijn wij van mening, dat het verwerpen van het getuigenis Gods een rechtstreeks *niet geloven* van dit aanbod is. Waarvan? Dat God het eeuwige leven aan de uitverkorenen gegeven heeft? Gewis neen, want dit geloven de meest verstokte ongelovigen, als Judas en anderen. En dit hun geloof vermeerderd hun angst en wroeging. Of zouden zij, door dit te geloven, verzegelen dat God waarachtig is? Neen, ondanks dit alles volharden zij er in, om God tot een leugenaar te maken, door niet te geloven dit getuigenis Gods, dat God aan het gevallen mensdom, en aan ieder mens in het bijzonder, het eeuwige leven gegeven heeft, *bij wijze van machtiging*, (Engels: grant) zodat zij, zowel als anderen, gemachtigd (Engels: are warranted) en genodigd worden, en dat van een ieder tot wie dit getuigenis komt, geëist wordt dit door het geloof aan te nemen of het te omhelzen.

Door dit gegeven en aangeboden Middel niet aan te nemen met toepassing en toe-eigening voor zichzelf, trotseren zij Gods getuigenis en verzekering. En zo worden zij rechtvaardig en naar verdienste het verderf deelachtig, als zij zien dat de gerechtigheid, zaligheid en het koninkrijk Gods zo nabij hen gebracht was in de vrije aanbieding van het Evangelie, terwijl zij het niet wilden aannemen.

Naar onze mening bestaat de grote beklemming en moeilijkheid van een ontwaakte consciëntie niet in het geloven dat God het eeuwige leven aan de uitverkorenen heeft gegeven, maar in het geloof in Christus of het aannemen van Hem, zoals Hij ons in het Evangelie wordt aangeboden, met bijzondere toepassing voor zichzelf, hetwelk in de Schrift genoemd wordt: een eten van het vlees en drinken van het bloed van de Zoon des mensen. En toch, totdat deze grote moeilijkheid in meer of mindere mate is overwonnen, kan nooit van iemand gezegd worden, dat hij in Christus gelooft, of Hem tot zijn behoud aanneemt en op Hem vertrouwt.

Aan dat daadwerkelijk omhelzen of aannemen van Christus moet noodzakelijk voorafgaan een geven van Christus, en dit geven kan er zijn, en is er ook, terwijl in de meeste gevallen geen aannemen gevonden wordt. Maar er kan geen aannemen van Christus tot zaligheid zijn, als er geen openbaring van Christus tot zaligheid is in het Evangelie, dat machtiging verleent om Hem aan te nemen, (Rom. 10:14). Daarbij komende de krachtdadige werking van de Heilige Geest Die de zondaar overreedt en bekwaam maakt om Hem te omhelzen op grond van deze machtiging en aanbieding. Gods Geest zegt (Joh. 3 : 27): "Een mens kan geen ding aannemen, zo het hem uit de hemel niet gegeven is".

Hetzelfde zegt Rutherford in zijn boek *"Christus stervende en zondaars tot Zich trekkende"*: "De verworpenen hebben een even oprechte volmacht (engels: warrant) om te geloven als de uitverkorenen."

Betreffende het tweede gedeelte van de vraag, nl. *"Wordt deze schenking door een daad van soevereine genade aan het hele menselijke geslacht gedaan? En, is deze schenking volstrekt of voorwaardelijk?"*

Hierop antwoorden wij, dat deze schenking in het algemeen aan het verloren menselijk geslacht is gedaan, uit enkel soevereine genade; en, waar de leraars gemachtigd zijn om Christus aan allen aan te bieden, en de mensen gemachtigd worden Hem aan te nemen zo kan het niet anders zijn of de schenking is volkomen vrij. Evenwel kan niemand Christus en zijn weldaden deelachtig zijn, *totdat zij Hem door het geloof aannemen.*

(Overgenomen uit de Engelse Editie, door John Brown. In het Nederlands zijn deze vragen en antwoorden gepubliceerd onder de titel: *Wet en Evangelie*, door E. Kuijk, Amsterdam 1948)

Verscheidenheid van gaven

Het is wel te begrijpen dat de synode moeite had met sommige uitdrukkingen. En ook dat er Nederlandse schrijvers zijn geweest die er bezwaar tegen hadden. Het valt trouwens op dat de 'Marrow-mannen' de passage over de verzoening ruimer uitleggen dan Fisher had gedaan, zie hun uitleg over Joh. 3:16.

Wij moeten er ook oog voor hebben in welke tijd Edward Fisher schreef. Het eerste deel van het 'Merg' schreef hij nog vóórdat de Westminster Vergadering een geloofsbelijdenis en Catechismus had opgesteld, waarin de leer van de verzoening omljnd werd!

Er is een ontwikkeling te zien in de leer van de verzoening. Luther leerde de algemene verzoening: 'dat de lijdende Christus op Zich heeft genomen om de personen van alle zondaars te bekleden. En dus is Hij een schuldenaar geworden voor de zondaren der ganse wereld'

Als wij de ontwikkelingen in de leer der verzoening volgen vanaf de reformatie, bespeuren we dat de theologen toen tasten naar een schriftuurlijke omschrijving ervan, die tenslotte in de 'Belijdenissen' en Catechismussen werd vastgelegd.

Maar er waren overal nog theologen die ruimere gedachten hadden over de verzoening, zoals dat in de Roomse kerk geleerd werd. Vooral de hogeschool te Saumur staat bekend als een academie waar de algemene verzoening geleerd werd. John Cameron, een Schot, geb. ca. 1579 volgde in 1618 Gomarus op als hoogleraar te Saumur. Gomarus vertrok naar Groningen. Cameron introduceerde op de hogeschool zijn 'algemene' verzoeningsleer. In 1622 vertrok hij naar Glasgow, waar hij in 1625 overleed. Een van opvolgers was Moises Amyraut 1595-1664, die tot zijn dood in 1631 hoogleraar te Saumur was. Zijn denkbeelden werden wijd en zijd verspreid. Naar hem is de 'algemene' verzoeningsleer Amyraldisme genoemd.

Maar wij kunnen toch maar moeilijk zeggen dat Luther die lang vóór hem leefde, Saumurse dwalingen had. Zijn dwaling kwam uit de Roomse kerk. En de visie van Edward Fisher, en impliciet Boston, de Erskines en anderen, zijn ook geen Saumurse dwalingen. Hun inzicht en strijd was juist gericht tegen die 'Nieuwe Godgeleerdheid'.

Wij zijn nu aan het eind gekomen van de visie van de 'Marrow-mannen'. En dan rest ons de vraag, of wij verplicht zijn onszelf óók zo uit te drukken als zij hebben gedaan.

Ten eerste kunnen wij veel van hen leren. God heeft hen buitengewoon gezegend. Zij spreken nog nadat ze gestorven zijn, door de hele wereld.

Ten tweede mogen wij hen niet na-apen, of napraten want dan zijn we op zijn best genomen nog maar rechtzinnige papegaaien. Hoewel wij elkaar behoren te waarderen als wij met dezelfde bedoelingen, ook dezelfde taal willen spreken als deze knechten van God.

Maar ten derde, God heeft aan een ieder de openbaring van Zijn Geest gegeven tot hetgeen oorbaar is, zegt Paulus, 1 Kor. 12:7. Er is veel verscheidenheid in gaven en in werkingen van de Geest. Als wij niet met hetzelfde licht bedeed zijn dan b .v. Boston, de Erskines, of anderen wordt het moeilijk om hen in alles letterlijk te volgen. Dat geldt trouwens van alle schrijvers. Bovendien gebeurt het dat anderen van Gods knechten een gevaar zien in een bepaald soort uitdrukkingen. En daarvoor hebben ze ernstig gewaarschuwd.

Om dan zoveel mogelijk alle partijen te laten spreken besluiten we met een persoonlijke visie van J. C. Philpot. Daarin komt zijn Babtistisch standpunt naar voren, door zich in de gemeente alleen te richten tot ware gelovigen, maar het is toch wel leerzaam.

Visie van J. C. Philpot

Uit de Gospel Standard december 1985, no 1805, blz 377 etc. door J. C. Philpot.

"De twee Erskines, Ebenezer en Ralph, broeders naar het vlees en broeders in de geest, gelijktijdig dienaars van de Afgescheiden kerk van Schotland, hebben een naam nagelaten die nóg haar reuk geeft in de kerk van Christus. Het is waar dat verschillende tonen in de klank die ze bliezen op de grote bazuin, niet volkomen harmonieert met de zuiverder, helderder en volkomener evangelieklank die in deze latere tijd voortgebracht, werd, sinds de onsterfelijke kolendrager, W. Huntington, de weg des Heeren meer volkomen uitgelegd heeft.

Maar zoals dit gebrek in hun bediening veeleer voortvloeyde uit gemis van licht dan aan leven, en het niet betrof de grote fundamentele leerstukken van het evangelie of de ondervinding der heiligen, heeft het hun schrijven niet bedorven, naar wij mogen aannemen. Ook was het meeste van hun onjuiste zienswijze, zoals wij dat beschouwen, veeleer een fout in uitdrukking dan in bedoeling en werden meer door hen gebruikt uit kracht van traditie en godsdienstig schoolonderwijs, dan uit onderwijzingen die zij zelf uit het woord der waarheid trokken, of uit vrucht van hun eigen bevinding.

Zodat, als de Erskines *de wet hielden als een regel des levens*, stelden ze in werkelijkheid de dode letter niet als een levende gids voor hun eigen ogen, of voor de ogen van het volk, maar behielden dat veel meer als een leerstuk wat zij uit de geloofsbelijdenis van hun kerk geleerd hadden. En dat te ontkennen zou in hun ogen geweest zijn als een dwaling, zwanger van alle denkbeeldige ongebondenheid en de vuilste antinomiaanse leer en praktijk. Evenwel is deze leerstelling (de dode wet als regel des levens te houden) ongezond. In hun eigen ondervinding zagen zij op het evangelie en naar de voorschriften van het evangelie als hun leefregel en algenoegzame leidraad; en zij prenten die hun toehoorders in.

Insgelijks, als zij hun 'aanbiedingen' van genade aan het volk deden, was het niet zo dat ze werkelijk geloofden dat er werkelijk enige kracht in de mens was om dezelve te omhelzen. En als zij de zondaars samen of alleen aanspraken, hen oproepende om levende daden te oefenen, was het niet met de gedachte dat ze tot God konden terug keren en leven, maar als gelovende dat ze niet anders de rechtvaardigheid Gods konden ophelderen of consequent vasthouden aan de verantwoordelijkheid van de mens. Zó ligt het in hun geschriften, evenals in die van hun Puriteinse voorgangers, in wiens voetstappen zij nauwkeurig wandelden.

Wij zien hun dwalingen meer als smetten en vlekken, dan als bedorven misvormingen. Niemand die de waarheid werkelijk kent en liefheeft kan de dwalingen goedkeuren of beschouwen als een onverschillige zaak. Maar waar deze dwalingen veeleer in het hoofd dan in het hart zijn en de wezenlijke waarheid niet aangaan, kan hij ze voorbij zien evenals hij doet met smetten of feilen in het gedrag van Gods kinderen.

Iemand die de vreze Gods bezit en een tere consciëntie, wil niet en kan niet rechtvaardigen de minste tegenstrijdigheid tegen Gods wil in zichzelf of anderen. En toch wil hij vele onvolkomenheden in de heilige familie verdragen. Zo zal hij ook de dwalingen in de geschriften van Godzalige mannen verdragen, die veelmeer voortvloeien uit tekort aan kennis en gebrek van oordeel, dan uit opzettelijke overwogen tegenkanting tegen de waarheid.

Christus heeft God verzoend en Zijn toorn gedragen

Wij kunnen dit hoofdstuk besluiten met een korte samenvatting over de verzoening door Christus, wat het hart van het Evangelie is.

De Heidelberger Catechismus Zondag 15 vraag 37 luidt: *Wat verstaat gij door het woordeken: geleden?*

Antwoord: *'Dat Hij aan lichaam en ziel den gansen tijd Zijns levens op de aarde maar inzonderheid aan het einde Zijns levens, den toorn Gods tegen de zonde des gansen menselijken geslachts gedragen heeft', enz.*

In deze uitdrukking van de Catechismus over de ongedeelde toorn God tegen de mensheid, ligt een ruimere gedachte opgesloten dan de meeste uitleggers verklaren.

Zacharias Ursinus heeft echter zijn eigen Catechismus verklaart in het zogenaamde *'Schatboek'*.

Over antwoord 37 poneert hij de stelling: *voor wie Christus gestorven is.* Antwoord:

De schrift getuigt doorlopend dat Christus voor *alle mensen* gestorven is, 1 Johannes 2: 2, *En Hij is een Verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden der gehele wereld.* Hebr. 2:9; 2 Kor. 5:15.

Daarna verklaart dezelfde Schrift dat Christus *niet voor allen*, maar alleen voor sommigen, d.w.z. voor de uitverkorenen gebeden heeft en gestorven is. Johannes 17:9, Matth. 20:28 enz. Deze dingen strijden niet met elkaar maar kunnen zeer wel samengaan want Christus is gestorven voor allen en toch niet voor allen. *Voor allen* wat betreft de *waardigheid en volkomenheid van Zijn voldoening*, welke *genoegzaam* is om alle zonden der mensen weg te nemen, indien alle mensen ze maar met een waar geloof omhelsden. *Niet voor allen*, maar voor velen, d.w.z. alleen voor de uitverkorenen, wat namelijk het feit betreft dat deze voldoening alleen in hen *krachtige uitwerking* heeft en aan hen toegeëigend wordt, (...) daarom heeft Hij naar het welbehagen des Vaders voor enigen, d.w.z. voor de uitverkorenen niet alleen genoegzaam, maar ook krachtiglijk willen sterven; d.w.z. Hij heeft voor de uitverkorenen Zijn verdiensten en weldaden des doods niet alleen willen verdienen maar ze ook krachtiglijk willen toeëigenen en schenken door het geloof en de Heilige Geest'.

Er is op de Dordtse Synode breedvoerig over het dragen van de toorn Gods door Christus en de uitgestrektheid van Christus' verzoening gesproken. De slotsom hebben de afgevaardigden neergelegd en ondertekend in een korte en pittige opmerking in: *De Vijf artikelen tegen de remonstranten*; hoofdstuk 2; artikel 2 en 3 van de leerregels:

2. *'Maar alzo wij zelf niet kunnen genoegdoen, en ons van den toorn Gods bevrijden, zo heeft God uit oneindige barmhartigheid Zijn eniggeboren Zoon ons tot een Borg gegeven, Die, opdat Hij voor ons zou genoegdoen, voor ons of in onze plaats zonde en vervloeking aan het kruis geworden is.*

3. *Deze dood des Zoons Gods is de enige en volmaakte offerande en genoegdoening voor de zonden; van oneindige kracht en waardigheid, overvloedig genoegzaam tot verzoening van de zonde der ganse wereld'.*

Komt, proeft en eet deze gouden appelen, in zilveren gebeelde schalen!

Nu, laten we de leer van de verzoening beëindigen met de volgende opmerkingen:

Ten eerste. Wij allen, de hele mensheid is in Adam gevallen. Wij hebben het Verbond verbroken en liggen onder de vloek van het werkverbond. Deze eerste zonde heeft een

algehele erfsmet ten gevolge, zodat wij in zonden ontvangen en geboren worden, onder het vonnis van de dood. Dit vloekvonnis wordt vermeerderd door zonden van bedrijf en nalatigheid. Wij zijn haters en vijanden van God geworden en van onze naasten en daarom liggen wij onder de algemene rechtvaardige toorn van God. Het gemis van Gods beeld wordt de geestelijke dood genoemd, die door de natuurlijke dood gevolgd wordt.

Ten tweede. In de eeuwige vrede raad neemt Christus de plaats in van de uitverkoren zondaren. Uit kracht van deze borgstelling wordt Christus in 't gericht Gods beschouwd als een Mede-schuldenaar, ja Hij wordt in het Goddelijk gericht als Hoofdschuldenaar gerekend. Op deze Borg legt de Vader al de zonde van de hele uitverkoren schaar. Hij wordt dus ook in de ogen Gods als de grootste der zondaren beschouwd door de toerekening van onze bondsbreuk in Adam. Want de Schrift zegt: "Want Dien, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt", 2 Kor. 5:21. Dus Christus is geen *zondaar* geworden. Luther gebruikte wel de uitdrukking dat Christus de grootste der zondaren werd door toerekening, vanwege het diepe inzicht wat deze grote hervormer hierin had, maar in onze taal is de uitdrukking 'zondaar' wat ongelukkig. Want zondaar geeft in Nederlandse begrippen een beoefening van de zonde te kennen, terwijl Christus hiervan vrij was. Hij kon zeggen: "wie overtuigd Mij van zonde?" "Christus werd zonde gemaakt", zegt Paulus. Dit staat in een lijdende zin en geeft te kennen dat de zonden Hem als Borg werden toegerekend.

Ten derde. Christus nam de plaats in van vijanden om die met God te verzoenen maar Hij werd Zelf geen vijand. Over vijanden spreekt God de vloek uit en die vloek houdt in de tijdelijke en eeuwige straffen naar ziel en lichaam. Nu Christus werd door zijn Borgstelling geen vijand, maar Hij droeg de vijandschap en de vloek, Efeze 2:15. Paulus zegt 'dat Hij een vloek geworden is', Galaten 3:13. Hij werd in Zijn menswording een heilig mens met ziel en lichaam, en droeg de schuld en al de vloeken die op de zonde volgen. "Die Zelf onze zonden gedragen heeft op het hout; Hij rechtvaardig, voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zal brengen", 1 Petrus 2:24 + 3:18. O, dierbaar voorrecht voor vijanden, die uit genade vrienden worden!

Ten vierde. Christus droeg dus de volle en ontzaglijke toorn Gods en de haat Gods tegen de zonde, maar de Vader haatte Zijn Persoon niet. Verre, verre daarvandaan. Hoewel Christus in die onpeilbaar diepe verlatenheid des Vaders verkeerde en Hij geen Vader meer kon zeggen aan het kruis, tijdens de drie-urige duisternis, toch bleef Hij de beminde Zoon van de Vader. 'In Dewelke Ik al Mijn welbehagen heb'. Hij bleef de Metgezel van Zijn Vader, ook onder het verterende wraakzwaard. Ja, juist in deze diepe verlatenheid goldt het wat Jezus eens tot de discipelen gezegd had: "Daarom heeft Mijn Vader Mij lief, overmits Ik Mijn leven afleg", Joh. 10:17. D.w.z. omdat Ik de straf des doods wil dragen en de zonde Mijn leven kost. O, aanbiddelijke Zoon van God! Is Hij ook onze liefde niet eeuwig waard?

Ten vijfde. De Vader had en heeft ook Zijn kinderen lief, zelfs terwijl ze nog in de zonde leven. Paulus zegt tegen de Efeziërs: 'Wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen. Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, door Zijn grote liefde waarmee Hij ons liefgehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levendgemaakt met Christus', Efeze 2:3-5. Er is in de Drie-enige God een bron en fontein van eeuwige, vrije, onafhankelijke liefde tot Zijn beminden. En hoewel ze in

Adam gevallen liggen en onder Zijn toorn en ongenoegen verkeren vanwege hun zonden, toch liggen ze ook onder Zijn liefde. Dat lijkt vreemd, maar Paulus zegt het. Het is wel met een natuurlijk voorbeeld te verklaren. Een vader heeft een zoon die goddeloos leeft. Hij haalt het bloed van onder zijn nagels. De vader wordt kwaad en toornig, maar hij haat zijn zoon niet, hij zoekt hem juist terecht te brengen. Zo is het ook met al Gods kinderen. Ze liggen van nature wel buiten Gods gemeenschap, maar ze zijn niet uit Zijn eeuwig liefdehart gevallen. Wèl uit de uitlatingen van de liefde des Vaders, maar niet uit Zijn hart.

Er is nog een voorbeeld waarin de liefde Gods tot Zijn kinderen -zelfs als ze nog in de natuurstaat leven- duidelijk tot uiting komt. Er is een rechter in een stad die maar één zoon heeft. Die zoon heeft zich doodschuldig gemaakt. Hij komt voor 't gericht en de rechter die zijn vader is, moet hem ter doodt veroordelen. De rechter heeft liefde tot zijn zoon, maar ook liefde tot het recht wat zijn loop moet hebben. Hij eist de dood niet uit haat tegen zijn zoon, maar uit haat tegen de misdaad.

Maar nu nog een ander geval. Gesteld dat de zoon van de rechter borg wordt voor iemand die de doodstraf moet ondergaan. Hij wil voor een ander sterven. Dan zal de rechter zijn eigen zoon dubbel liefhebben, hoewel hij de borgstelling wettelijk goedkeurt dat zijn zoon voor de misdadiger de dood ingaat.

Op een aardse Rechtbank kan zoiets niet plaats vinden, maar zo ligt de zaak wel in het Hemelhof. Het recht Gods overheerst, en de liefde Gods eveneens. Daarop ziet Paulus in 2 Kor. 5: 19, "want God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende; de zonden hun niet toerekenende." Niet minder duidelijk leert Paulus deze hele zaak in Romeinen 5:6-11 +21.

Ten zesde. In de woorden van Paulus, Efeze 2:3 "want wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen", laat hij duidelijk zien dat de toorn Gods tegen de zonde van Gods kinderen dezelfde is als de toorn Gods tegen de zonde van de anderen. 'De wet werkt toorn', zegt Paulus in Rom. 4:15, d.w.z. als de wet overtreden wordt, anders vanzelf niet. Welke toorn? In de overtreding van de wet ligt toorn 1. van de mens tegen God en daarop volgt 2. de rechtvaardige toorn Gods tegen de mens. Die toorn Gods is een ondeelbare toorn. De hoedanigheid van Gods toorn tegen de zonde is dezelfde zowel ten opzichte van uitverkorenen als verworpen en het is dezelfde haat Gods tegen de *zonde* maar, let wel op, de haat tegen de *zonde* is wel dezelfde maar de haat Gods tegen *zondaren* wordt onderscheiden. God haat de zonde maar Hij haat geen uitverkorenen. 'Jacob heb Ik liefgehad en Ezau heb ik gehaat'. De haat tegen de zonde is een heilige deugd in de aanbiddelijke God. Het is een wezenseigenschap in God. In God is een volmaakte eenheid en oneindigheid. De toorn Gods tegen de *zonde van het gehele menselijk geslacht* is een volmaakte eenheid maar in de onderwerpen, *in de zondaren* ligt er onderscheid. God zelf heeft dit onderscheid gemaakt.

Wellicht kan dat ook met een schriftuurlijk voorbeeld opgehelderd worden. Paulus zegt in Hebreeën 12:29: "Want onze God is een verterend Vuur." Paulus zinspeelt op het vuur wat er gezien werd boven op de berg Sinai, toen de wet afgekondigd werd. En mogelijk bedoelt hij óók het vuur wat in de brandende braambos was. Dat vuur betekende de toorn van God, die de Egyptenaren en de ongelovige Israëlieten verteerde. Midden in en onder dat vuur lagen de gelovige Israëlieten, die een braambos worden genoemd, licht ontvlambaar; maar toch verteerden ze niet. Waarom werden zij niet verteerd? *Omdat Christus erin woonde.* 'Daarom zijt gij kinderen Jacobs niet verteerd'.

Christus bluste die eeuwige gloed van Gods toorn uit. Niet voor het gehele menselijk geslacht, maar voor Zijn volk, die met Christus verenigd zijn.

In Jeremia 30:21-24 wordt dezelfde zaak voorgesteld. In de orde des heils neemt de Vader op Zich om de geschonden deugden van het heilig, aanbiddelijk wezen Gods te handhaven. Wij zien de Borg tot de Vader naderen en tussentreden, waarop de Vader spreekt: "En gij zult Mij tot een volk zijn, en Ik zal u tot een God zijn". En dan zien wij daarna een splitsing in de *onderwerpen* van Gods toorn. Want er staat in de oude bijbels: "het zal blijven op den kop der goddelozen". Wat? De hittigheid van des Heeren toorn zal zich niet afwenden", Jer. 30:23,24.

Ten zevende. De prediking van verzoening voor verloren zondaren is een nooit genoeg te waarden voorrecht. Om de verschillende facetten ervan aan te tonen wordt die prediking in de bijbel met onderscheiden beelden verduidelijkt.

- Prediken "Predikt dat op de daken", Matth. 10:27.
- Zaaien "Een zaaier ging uit om te zaaien", Matth. 13:3.
- Roepen "Want velen zijn geroepen", Matth. 20:16.
- Onderwijzen "Onderwijst al de volken", Matth. 28:19.
- Leren "Lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb", Matth. 28:19.
- Verkondigen "Verkondigende den volke het Evangelie", Lukas 3:18.
- Nodigen "Om de genoden te zeggen: komt, want alle dingen zijn nu gereed", Luk. 14:17
- Dwingen "En dwing ze in te komen, opdat Mijn huis vol worde", Lukas 14:23.
- Getuigen "Om van het Licht te getuigen", Joh. 1:7.
- Voorstellen "Welken God voorgesteld heeft, tot een verzoening", Rom. 3:25.
- Spreeken "Gebruiken wij vele vrijmoedigheid in het spreken", 2 Kor. 3:12.
- Bidden "Zo zijn wij dan gezanten van Christus' wege, alsof God door ons bade; wij bidden van Christus' wege: laat u met God verzoenen, 2 Kor. 5:20.
- Schilderen "Christus voor de ogen tevoren geschilderd", Gal. 3:3.
- Baren "Die ik wederom arbeide te baren", Gal. 4:19.
- Het goede boodschappen: "Die het goede boodschapt", Jes. 52:7. Dit is hetzelfde als Evangeliseren, het Evangelie preken.
- Aanraden "Ik raad u dat gij van Mij koopt", Openb. 3:18.
- Aanbieden Aanraden te kopen is hetzelfde als aanbieden op de markt van vrije genade, Jes. 55:1-2.
 Voorstellen en aanbieden worden door Latijns schrijvende theologen *proponere* en *offere* genoemd. Deze Latijnse woorden zijn equivalenten; ze hebben dezelfde betekenis.
 Anderen gebruiken het Latijnse woord *oblatio*. Dat betekent: *het voorhouden*, aanbieden. In hfd. 2 art. 5 spreken de opstellers van de Dordtse Leerregels over de belofte van het Evangelie, "die verkondigd en voorgesteld moet worden met bevel van bekering en geloof." *Aanbieden* is in zekere zin zwak uitgedrukt. De gedachte kan erin liggen dat de mens enigszins vrijgelaten wordt. *Bevel van geloof en bekering* is kernachtiger en meer indringender dan aanbieden!! Laten we toch niet zo vrijblijvend denken over een Goddelijk bevel.

Ik besluit met de bede uit Psalm 85:6-8: "Zult Gij Uw toorn uitstrekken van geslacht tot geslacht? Zult gij ons niet weder levend maken, opdat Uw volk zich in U verblijde? Toon ons Uw goedertierenheid, o Heere, en geef ons Uw heil."

HOOFDSTUK 3

Enkele gebeurtenissen uit het leven van Ebenezer en Ralph Erskine, met korte toelichting over hun visie op de Evangelische leringen voor overtuigde zondaars.

Deze levensschets is van de hand van de heer C. B. van Woerden Sr., vertaler van een groot aantal preken van de Erskines.

De Geest van God getuigt: *"Door het geloof heeft Abel een meerdere offerande Gode geofferd dan Kaïn, door hetwelk hij getuigenis bekomen heeft, dat hij rechtvaardig was, alzo God over zijn gave getuigenis gaf; en door het geloof spreekt hij nog, nadat hij gestorven is."* Ook van de gebroeders Ebenezer en Ralph Erskine kan, zij het dan onder andere omstandigheden, hetzelfde getuigenis worden gegeven. In het werk van hun bediening hebben zij getuigenis gegeven, dat zij het geloof, dat zij predikten, zèlf deelachtig waren, en dat zij door dat geloof hun lichamen gesteld hebben tot een levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande en tot versiering van de godsdienst, die zij predikten en beoefenden. In hun zware strijd voor de verdediging van de waarheid, die zij predikten, hebben zij zich Gode als opgeofferd en menige getuigenis van God ontvangen, dat zij èn de zaak, die zij verdedigden, rechtvaardig waren. God gaf een getuigenis over hun gaven, die zij van Hem hadden ontvangen tot het werk van hun bediening, door het woord des geloofs, hetwelk zij predikten, vruchtbaar te maken voor velen, die het hoorden. Hij deed hun woord gepaard gaan met de bediening en het getuigenis van de Geest tot uitbreiding van Zijn koninkrijk, en tot opbouw van Zijn gemeente. (...)

Het geschil in de Schotse Kerk, waarover de strijd liep, ontstond in het begin van de 18^e eeuw over enkele punten in de leer, voornamelijk zoals die werden vastgesteld in een verhandeling, getiteld: *"The marrow of Modern Divinity"*, het Merg van de Nieuwe Godgeleerdheid. Dit was een werk van meer dan gewone voortreffelijkheid, dat veel licht geeft over vele van de gewichtigste bijzonderheden van het evangelisch systeem. Het werd voor het eerst in Londen uitgegeven in 1646, *en aanbevolen door drie uitnemende godgeleerden, leden van de kerkvergadering te Westminster.*

Het is bekend, dat onmiddellijk na de Reformatie de Kerk van Schotland beroemd was wegens haar rechtzinnigheid in de leer. De geschriften van de eerste Hervormers Hamilton en Knox, spreidden een bijzondere helderheid en nauwkeurigheid ten toon. Deze zuiverheid van leer heeft een aanmerkelijke tijd voortgeduurd, zoals duidelijk blijkt uit de geschriften van Durham, Rutherford, Binning, Guthrie, en anderen.

De *wettische* leer, die de mens van nature zo eigen is, vertoonde zich spoedig. De prelaten, die door Jacobus VI en Karel I in de Kerk werden gebracht, waren hoofdzakelijk Arminianen. Hun gevoelens werden door velen van de onder hen staande geestelijken aangenomen. Tegen het einde van de 17^e eeuw sloop een verfijnd Arminianisme in vele Schotse kansels binnen. Zelfs verscheiden ijverige en goede mensen werden met de gevoelens van Baxter besmet, die, door onderscheiden gevaarlijke begrippen omtrent de rechtvaardigmaking, de bron van de waarheid bedierf, en het geloof van velen in gevaar bracht. Verwarde begrippen van de twee verbonden waren een overvloedige bron van veel dwalingen, die de Kerk bedierven.

In het begin van de 18^e eeuw gaf Mr. Hamilton van Airth, later van Stirling, die met bezorgdheid de verspreiding van de Baxteriaanse leer zag, een Catechismus uit over de

beide verbonden, het werkverbond en het genadeverbond. Mr. Brisfane van Stirling gaf een preek uit over Rom. 6:14: *"De zonde zal over u niet heersen, want gij zijt niet onder de wet, maar onder de genade"*. Om de uitgave van dergelijke boeken die dienden tot meerdere opheldering van het Evangelie tegen te werken werd door de Synode van Fife een beslissing genomen, dat geen predikant in handschrift of in druk enig boek of Catechismus mocht uitgeven, zolang dit niet door een commissie uit de Synode was nagezien.

Omtrent die tijd werd Marshall's *"Verborgenheid der evangelische heiligmaking"* in Schotland ingevoerd, alsmede de werken van R. Traill, waardoor veel leraars en gewone Christenen verlicht werden in de kennis van de leer van de genade. Onder de classis, die zich onderscheidden is de verdediging van het Evangelie, was die van Auchterarder in Perthshire. Deze stelde enkele voorstellen op ten gunste van de waarheid. Die werden door velen verkeerd verstaan en door Prof. Simpson bestreden. Onder deze stelregels was ook de volgende: *"Het is onrechtzinnig, te leren, dat de mensen de zonde moeten verlaten om tot Christus te komen"*. [Achter deze ingewikkelde zin zat een addertje onder het gras. De Synode stond erop dat de predikanten leerden dat iemand éerst de liefde tot de zonde moest verlaten en daarna tot Christus komen. De stelregels van de Evangelische leraars kwamen erop neer dat wij met onze zonden tot Christus moeten komen.] Een jonge man die onderzocht werd voor toelating om te mogen preken en die verdacht werd dat hij het eens was met de Arminiaanse dwalingen van de Professor, weigerde dit te ondertekenen en beriep zich op de Algemene Synode. Dit hof, onder on gepaste invloed van sommige aanvoerders veroordeelde dit voornoemde voorstel, en trad zeer streng op tegen die classis. Hiermede stelde de Synode duidelijk, *dat wij, voordat wij tot Christus komen als de enige Zaligmaker, of enig deel kunnen hebben aan de zegeningen van het Nieuwe Verbond, onze zonde behoren te verlaten, door onszelf van de liefde, kracht en praktijk van de zonde vrij te maken*.

Mr. Ralph Erskine verwijst daarnaar in de volgende woorden: *Sommigen spreken over het verlaten van de zonde om tot Christus te komen, en voordat zij tot Hem komen; maar u zult de zonde nooit evangelisch verlaten, voordat Christus tot u en u tot Hem komt. Wanneer Christus in de tempel komt drijft hij alle kopers en verkopers uit; laat hem daarom in, en Hij zal het huis reinigen. Zijn komst is als de komst van het licht: als het licht in het huis komt wijkt de duisternis, zo ook als de Zon der gerechtigheid in de ziel schijnt verdwijnen de schaduwen van zonde en duisternis"*.

De beroemde Thomas Boston was op die Synode tegenwoordig en protesteerde tegen het voornoemde besluit. Om de leer van de genade tot meerdere helderheid te brengen, die deels door de Synode was veroordeeld, met betrekking tot het voorstel van Auchterarder, en op verlangen van verscheidene verstandige leraars en anderen gaf James Hog in 1718 *'Het Merg der Nieuwe Godgeleerdheid uit'*.

Het boek was in Schotland weinig bekend, doch, om met de Representers, of de 'Marrow-men, (Voorstellers, of Merg-mannen, zoals de verdedigers van het boek genoemd werden) te spreken: omdat het een bijzonder boek was, om verschil tussen Wet en Evangelie in een helder licht te stellen, en om de ware weg aan te wijzen om tot evangelische helderheid te geraken, had het zichzelf bij vele oordeelkundige leraars en Christenen in deze kerk aangeprezen. Mr. Osburn, hoogleraar in de Godgeleerdheid prees het aan bij zijn studenten en Boston erkent ook, dat het hem in de eerste tijd van zijn bediening van veel nut is geweest.

Al spoedig (1719-1720) kwam er in Fife een krachtig verzet tegen de "Marrow", onder enkele wettische predikanten, die het als Antinomiaans voorstelden. De Synode van Fife verbood in de vijfde acte van die vergadering streng aan de predikanten dit boek op enigerlei wijze aan te bevelen. Hun werd integendeel bevolen het volk ernstig daartegen te waarschuwen, terwijl de classes werd bevolen daarop nauw acht te geven, Ditzelfde doel om het heerlijk Evangelie te verdonkeren zetten zij voort in de achtste acte van deze Synode, waarin zij het prediken van de catechetische leer, met besturing daaromtrent als volgt:

"Zij veroordeelden, dat Christus als een Zaligmaker aan alle mensen, of aan mensen, als zondaren, op grond van de gift van de Vader werd aangeboden; alsmede, de toe-eigening en verzekering van het geloofs; en, te stellen, dat de gelovigen van de gebiedende en veroordelende kracht van de wet, als een verbond van de werken, volkomen zijn vrijgemaakt.

Zij beweerden maar al te duidelijk, dat onze heiligheid een verbonds of voorwaardelijk middel is, waardoor wij het eeuwige leven verkrijgen, en dat slaafse vrees voor eeuwige ellende, en wettische hoop op toekomstige zaligheid, de heiligen behoren te beïnvloeden in hun benaerstigen naar evangelische heiligheid.

De bijna geheel in de woorden van de Schrift gestelde uitdrukkingen, dat de gelovigen niet zondigen; dat de Heere geen zonde in hen ziet en niet op hen kan toornen, verklaarden zij Antinomiaanse paradoxen te zijn."

Deze strenge maatregelen en uitspraken hadden een geheel tegenovergestelde uitwerking, dan daarmede bedoeld was, want velen gingen daardoor het boek lezen, en de meesten werden volkomen overtuigd, dat het veroordeelde boek oordeelkundig en evangelisch geschreven, en daarom nuttig was. Een zeer godzalig en geleerd godgeleerde, Mr. Gabriël Wilson, die in het minst niets te maken had met de nieuwe uitgave van de "Marrow" noch met de Synode, die het boek veroordeelde, schreef: *"Ik zou voor geen tienduizend werelden willen, dat ik mijn 'Ja' had moeten geven voor het aannemen van dat besluit."*

Mr. Boston bracht het voor de Classis van Selkirk, anderen, voornamelijk enkele leraars uit Fife brachten het voor de hunne. Door de Classis van Selkirk werd het voor de Synode gebracht, doch in plaats, dat de Synode de zaak zocht te herstellen, werd met kracht op deze mensen losgestormd. Mr. R. Erskine zeide, ook in naam van die met hem waren: *"Wij zijn er zover van af, dat wij ons schamen of bevreesd zijn die waarheden te prediken, hoe ze ook worden tegengestaan, dat wij ze als een heilige schat beschouwen, die waard is, dat wij er voor strijden, al zou het zijn tot den bloede toe"*. De strenge maatregelen van de vooraanstaande mannen in de Kerk dreven de Erskines en anderen, die geen behoefte hadden zich in het openbaar te vertonen, maar waarschijnlijk in stilte en onbekend buiten hun gemeente zouden geleefd hebben, de punten in kwestie nog ernstiger te onderzoeken, en in hun verdediging van de veroordeelde leer voor de dag te komen, tot grote zegen van vele kostelijke zielen, in een tijd, toen de ganse kerk in gevaar verkeerde, door de *wettische leer* overstroomd en meegevoerd te worden.

Ik zal hier een getuigenis tussenvoegen van de noodlottige invloed van de wettische leer op een verontruste zondaar, die met de woorden van een van de *Representers*, of van hun vrienden, aldus wordt omschreven:

"Helaas, ik meende, dat ik op weg naar de hemel was, want mijn predikant heeft mij altijd gepreekt, dat ik de geboden Gods moest gehoorzamen. Hij heeft mij verklaard, en dat met grote ernst aangedrongen, dat ik die moest gehoorzamen. Hij sprak mij van het

kwaad van de zonde, en dat ik mijn zonden moest verlaten, om vergeving te verkrijgen; dat ik, arm zondaar, zelfs niet naar ontferming kon uitzien, zolang ik niet een zekere mate van verbetering had bereikt. Ik moest dat voor God kunnen getuigen, voordat ik ooit vergeving van Hem kon verwachten. Helaas, ik dacht, doordat mij zo geleerd werd, dat ik, op het horen van de voorschriften van een heilig leven, anders niet had te doen dan mij aan het werk te begeven, om dat te doen. Nooit dacht ik er over, dat ik volkomen onmachtig was, maar ik deed mijn best zo goed ik kon, en ik maakte uit hetgeen hij leerde op, dat Christus mij datgene waarin ik te kort kwam niet zou ten laste leggen. En zo ging ik voort in de kring van plichten. Ik werd door mijn predikant en anderen voor een Godvruchtig man gehouden. Doch helaas, ik werd ellendig misleid, want nu zie ik, dat mijn leraar de erfzonde niet inprentte, en de vreselijke verdorvenheid en vijandschap van de menselijke natuur niet aandrong. Als hij er iets van aanhaalde, dan deed hij het zo oppervlakkig, dat het weinig werd opgemerkt. Er werd maar voortdurend geroepen van plichten en verbetering, om vergeving te verkrijgen. En wee mij, arm misleid schepsel, als ik was. Ik dacht, wanneer ik zulke plichten had verricht en mijn leven zo en zo verbeterd had, zoals mijn leraar er bij mij op aandrong; wat moest ik dan nog meer doen? Ik zou zeker vergeving van zonden krijgen. Helaas, hij vertelde mij niet, hij prentte niet in, als de voorname strekking van zijn leer, dat de ziel door een werk van *vrije genade* moet veranderd worden, voordat het leven verbeterd kon worden; dat de boom goed gemaakt moet worden, voordat hij goede vruchten kan voortbrengen; dat iemand door het geloof met Christus moet worden verenigd, voordat hij een plicht recht kan verrichten; dat de roeping van het Evangelie tot de slechtste van de zondaren is, om terstond tot Christus te komen, zonder enige voorafgaande bevoegdheid, en dat ik tot hem moest roepen om ontferming, vergeving en heiligmaking. Ik leerde maar zeer weinig van hem van de noodzakelijkheid van Christus om het geestelijk leven te geven en te onderhouden; weinig van de noodzakelijkheid van Zijn toegerekende gerechtigheid, en slechts zeer verwarde begrippen van de leer van het geloof in Christus en van het leven des geloofs. Mijn steunen op mijn verbetering en mijn goede daden was mijn verderf, want al gebood mijn leraar mij niet uitdrukkelijk, dat ik er op moest steunen, nochtans leidde de trant van zijn leer mij er toe, om het te denken. Helaas, ik heb ze in de plaats van Christus gesteld.

Maar nu zie ik, dat er geen andere weg is om vergeving van zonde te krijgen, dan als een vrije genadegift; dat de gerechtigheid van Christus, waardoor zij verkregen is, de arme zondaar, wie uit genade geboden wordt in Hem te geloven, om niet wordt toegerekend. Doch tevoren dacht ik er helaas nooit over, dat dit de weg was; en zo zou ik voor eeuwig in mijn ongerechtigheid zijn verloren gegaan."

In de eerste samenkomst, februari 1721, welke de 12 predikanten hielden, om over deze dingen te spreken, en waarvan Mr. Boston zegt: "*de Heere was bij ons*", werd het besluit van de algemene Synode nauwkeurig onderzocht, en kwam men overeen, dat men hiervan een uiteenzetting aan de Synode zou geven. Het opstellen daarvan werd aan Ebenezer Erskine opgedragen, die een ontwerp van Thomas Boston onder zijn bewaring had. Men kwam daarna nog meermalen bijeen. Het ontwerp van Thomas Boston werd door allen getekend. De avond voordat de Synode zou vergaderen, zou men weer bijeenkomen, om die in gemeenschappelijk gebed door te brengen. Een kopie werd genomen van het stuk waarin de bezwaren waren uiteengezet, dat daarna door allen werd ondertekend, namelijk door de eerwaarde heren:

James Hog, Thomas Boston, John Bonnar, James Kid, Gabriël Wilson, Ebenezer Erskine, Ralph Erskine, James Wardlaw, James Bathgate, Henry Davidson, William Hunter, en John Williamson.

Nadat zij hun voorstel hadden ingeleverd, werd dit door de Synode in handen van een commissie gegeven om de behandeling voor te bereiden, doch in geen geval tot een beslissing te komen. Enkele besprekingen werden gehouden, waarover een van de twaalf Representers aanmerkt: "Wij bemerkten, dat men vast besloten was het besluit van de Algemene Synode te ondersteunen en te verdedigen, al zou de waarheid struikelen op onze straten. En anderzijds waren wij vastbesloten, dat die niet zou struikelen, omdat wij een getuigenis voor de waarheid gaven, al zouden wij er alles wat wij op de wereld hadden door in gevaar brengen."

Na ongeveer acht maanden, november 1721, werd hun bericht, dat hun zekere vragen ter beantwoording zouden worden voorgelegd. De antwoorden werden door hen ingeleverd, doch door de Commissie nietig verklaard zonder door de Synode te zijn ingezien. Later kwamen zij voor de Algemene Synode, waar de zaak tot een einde gebracht werd door een nieuwe acte, waarin het voorgaande besluit van Fife nader werd bevestigd en geweigerd die te herroepen. In deze acte werd alle predikanten van deze kerk streng verboden de veroordeelde stellingen, of wat daarmede zou overeenstemmen, in het openbaar of in het verborgen, op enigerlei wijze te leren, op straffe naar verdienste gecensureerd te worden. Hierop werden de Voorstellers ernstig vermaand en bestraft, hetwelk, zoals Boston zegt, door hen met alle deftigheid als een sieraad voor de zaak van de waarheid werd ontvangen. Een door hen allen ondertekend protest werd daarna overhandigd, doch de Synode wilde het niet lezen, noch in de notulen opnemen, en sloot met spoed de zitting.

Zo ondervonden zij telkens weer een slechte behandeling, doch zij koesterden nooit enig beginsel van scheuring of afscheiding, hoewel zij tegelijkertijd gedurende verscheidene jaren bij hun avondmaaltijden met elkaar de dienst waarnamen.

Die tijden waren tijden van verkwikking voor velen. Boston en Erskine maken er meermalen melding van hoeveel avondmaalgangers dan samenkwamen, en hoe zij nu velen als een wonder waren. "God", zeiden zij, "zond van de hemel en gaf ons zoete dagen van het Evangelie."

Boston had de uitgave van zijn "Vierderlei staat", zonder enig doel, verscheidene jaren uitgesteld. Door Gods voorzienigheid kwam de uitgave bij het begin van dit geschild, 1720, toen de waarheid van het Evangelie zeer verdonkerd was. Het had een gezegende uitwerking, daar de mensen er door werden opgewekt de waarheid te overwegen die er wijd en zijd door verspreid werd. In die dagen werd het schip van de Kerk veel malen in diepe wateren gebracht en rees het tij van tegenstand zeer hoog: *'doch de Heere in de hoogte is geweldiger dan het bruisen van grote wateren, dan de geweldige baren van de zee'*. Hij voert Zijn Kerk veilig door de grootste verdrukkingen. Onder hen, die Hij in die dagen verwaardigde te strijden voor de zuiverheid van de leer in de Kerk van Schotland, die dreigde ten onder te gaan door een wettische geest en daarmede gepaard gaande verwarde begrippen van de twee verbonden, namen de gebroeders Ebenezer en Ralph Erskine een voorname en eervolle plaats in.

Ebenezer Erskine

Ebenezer was de zoon van Henry Erskine te Cornhill in Northumberland. Deze voortreffelijke dienstknecht van Jezus Christus werd met andere getrouwe broeders in Engeland in 1662 uitgeworpen Hij predikte enkele jaren in een vergaderzaal in Whitsome, waar hij het middel was tot bekering van Thomas Boston, die toen een jongen van elf jaar was.

Ebenezer werd geboren de 22^e juni 1680. In 1703 werd hij te Portmoak in het predikambt bevestigd, waar hij goede gelegenheid had zijn studie ijverig voort te zetten. Zijn inzichten in het Evangelie waren toen ver van zuiver, want wettische en evangelische leringen waren daarin dooreen gemengd.

Zijn broeder Ralph en anderen waren in dat opzicht nuttig voor hem. Maar zijn beminnelijke echtgenote was voornamelijk het middel om een gelukkige verandering in dit opzicht, in de Goddelijke waarheid in hem te bewerken. Hetgeen hij later graag aan zijn kinderen en vrienden vertelde. Het beslissend moment ten opzichte van zijn gevoelens aangaande de waarheid was het gevolg van een gesprek tussen zijn broeder Ralph en zijn vrouw, dat hij beluisterde. Die twee hadden in een prieel onder het venster van zijn studeervertrek een vertrouwelijk gesprek over hun christelijke bevinding. Hij bemerkte daaruit hoezeer hun inzichten en gevoelens van de zijn verschilden, en dat zij iets bezaten, dat hij miste. Deze indruk verliet hem niet, totdat hij niet alleen bijna, maar geheel werd, wat zij waren, een echt Bijbels evangelisch Christen.

Zijn bevinding, in betrekking tot de leer van de genade, drukt hij in de volgende woorden uit:

"Ik wil gaarne bekennen, dat ik, sedert ik iets van de Christelijke leer wist, nooit iets moeilijker heb bevonden dan het van harte eens te worden met de orde van het genadeverbond: *eerst het voorrecht en dan de plicht*. Zelfs nadat de ziel er, wat de hoofdzaak betreft, toe gebracht is te berusten in de nieuwe wijze van zaligmaken, is er zoveel van de oude Adam, ik bedoel, van een wettische geest in ons, dat wij daardoor onbewust teruggeleid worden tot het verbond van Adam, om barmhartigheid, genade en heerlijkheid te verwachten krachtens iets, dat in ons gewerkt is, of door ons gedaan wordt.

Wij, leraars, verraden dikwijls de wettischheid van ons hart, waaruit ik met leedwezen spreek uit mijn eigen droevige ervaring, en niet om daarmee op iemand anders te doelen. Wat de leer betreft, die ik gepredikt heb, als ik op die waarheid mijn zaligheid niet durfde wagen, had ik die nooit aan anderen durven prediken als Goddelijke waarheden. Ik ben vast overtuigd, dat een voorname reden waarom het Evangelie in onze dagen zo weinig vrucht afwerpt deze is, dat onze preken er zo weinig op berekend zijn *onze eigengerechtigheid neer te werpen, en de gerechtigheid van Christus als het enig fundament, dat God in Sion gelegd heeft, te verheffen*."

Onder zijn papieren werd het volgend persoonlijk verbond gevonden, waaruit zijn ernstige Godsvrucht zich openbaart, en dat naar een uitgebreider voorafgaand verbond verwijst:

"O mijn God! omdat ik zo dikwijls mijn verbond van plicht met u heb verbroken, (hoewel, geloofd zij Uw Naam, het Genadeverbond met mijn Borg nooit kan verbroken worden) bekrachtig en vernieuw ik het heden en begeer ik ernstig genade van U, o Heere, het op een andere wijze te houden dan ik het gedaan heb. Omdat ik van mijzelf zwak en onbekwaam ben tot iets, begeer en smee ik telkens weer, dat U met mij wilt handelen overeenkomstig Uw zoete belofte, waarop ik de zaligheid van mijn ziel leg, en

dat Gij het woord mag gedenken, o getrouwe God, dat in Ezech. 36:26 staat geschreven: "En Ik zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwen geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen, en zal u een vlezen hart geven." Op welke woorden Gij Uw dienstknecht hebt doen hopen. In het geloof, dat Gij Uw woord zult vervullen, vernieuw en bekrachtig ik mijn vorig verbond, en zweer, dat ik voor eeuwig des Heeren zal zijn in een eeuwig verbond. Hetwelk ik niet alleen met mijn hand, maar met mijn hart onderteken.

Ebenezer Erskine.

Uw bezworen dienstknecht."

Erskine was zeer geregeld in het verborgen werkzaam. In zijn gezin gaf hij nauw acht op de zielen van zijn kinderen en dienstboden. Hij was toegeeflijk, doch bewaarde zijn gezag, en hij riep hen bij verscheidene gelegenheden tot vasten en bidden. Hij was vrolijk en opgewekt in de omgang, altijd deftig en stichtelijk. Hij was voorbeeldig in gelatenheid en onderwerping onder de zwaarste beproevingen. Hij studeerde veel en breidde zich met nauwgezetheid voor tot de openbare dienst. Hij besteedde bijzondere aandacht aan het jonge volkje; zelfs 's zaterdags wanneer de kinderen op school gecatechiseerd werden, wachtte hij hen op, om hen te ondervragen en met hen te bidden. Wanneer hij niet naar de school ging, waren de kinderen gewoon naar zijn huis te komen, waarop zij zeer gesteld waren, daar hij altijd veel aandacht aan hen schonk en zeer vriendelijk voor hen was. Hij catechiseerde zijn gemeenteleden in het openbaar en bezocht hen geregeld aan huis. Wanneer hij een familie bezocht placht hij, wanneer hij binnenkwam, te zeggen: "Vrede zij dezen huize." Dan deed hij elke volwassene een paar vragen, en daarop ondervroeg hij de kinderen, die hij zeer aanmoedigde. Na een woord van vermaning, waarbij hij gebruik maakte van de een of andere voorzienigheid waarbij het gezin betrokken was, sloot hij met gebed waarin hij zeer persoonlijk en hartelijk was. In het bezoeken van de zieken was hij ijverig en nauwgezet.

De volgende anekdote van hem in de verrichting van dat werk is waardig bewaard te worden. Toen hij Ann Meiglo, een arme, godvrezende vrouw bezocht, zei ze: "O dominee, ik lig hier zo maar neer, als een arm, nutteloos schepsel." "Denkt u dat?" zei de predikant. "Mij dunkt", antwoordde zij, "als ik in de hemel was, dat ik dan ergens nuttig voor zou zijn, in God zonder zonde te verheerlijken". "Waarlijk Annie", zeide hij, "mij dunkt, dat u God verheerlijkt door uw overgave en onderwerping aan Zijn wil, en dat in weerwil van vele moeilijkheden en onder vele benauwdheden. In de hemel hebben de heiligen geen lasten waaronder zij zuchten. Uw lof, belast als u bent, is mij wonderlijker en naar ik vertrouw, Gode aangenamer."

Portmoak stond onder zijn bediening, wegens zijn verstandige en levendige Christenen bekend als een veld, dat de Heere gezegend had. In 1719, en vroeger, had de Neonomiaanse leer de gemoederen van verscheidene predikanten in de Synode van Fife, waarvan hij lid was, doorzuurd. Dit bleek in het bijzonder op de kansel in de prediking van de voorwaardelijkheid van het genadeverbond met betrekking tot zondaren. Hij begreep, dat dit een omkeren van het Evangelie was, zodat hij dit vrijmoedig tegenstond, en de tegenovergestelde leer handhaafde, *dat het voor Christus strikt voorwaardelijk, doch voor zondaren als zodanig, in de gift van Christus en Zijn zegeningen, geheel vrij was.* Hij beklagde die wettische leer in de volgende woorden:

"De leerwijze om de orde van de ambten van Christus om te keren en de eerste daad van het geloof tot Christus als Koning te beperken is een manier van handelen, die zeer overeenstemt met de natuur, en die naar het verbond van Adam afvoert. Ik oordeel dan ook, dat de natuur, door de zaligheid door Christus op die wijze te behandelen, zeer versterkt wordt door het krachtig streven van sommigen, die in onze dagen leren, dat het geloof en de bekering nieuwe geboden zijn, die door Christus in het Evangelie worden gegeven, en in de Wet van de tien geboden nooit werden voorgeschreven."

Daarom zeide hij dan ook in een predikatie voor de Synode: *"Laten wij ons hoeden, dat wij de verheven verborgenheden van onze heilige godsdienst niet walglijk maken door de voorkeur te geven aan een zedenleer; laten wij de eeuwige gerechtigheid van de Zoon van God hooghouden, als de enige grond van de rechtvaardigmaking van een zondaar, en ons wachten voor alles, wat de minste strekking heeft om een zondaar te bemoedigen in zijn hoop van uit de werken der wet gerechtvaardigd te worden. Laten wij ons daarvoor wachten, dat wij de deur van toegang tot Christus zouden versperren door wettische vereisten te stellen, die nergens zijn te bekomen dan in Christus Zelf."*

Over de Synode van Fife zegt Erskine:

"Sommigen van de protesterende broeders binnen de ring van de Synode, waarvan ik er één was, namen in ons openbaar optreden de gelegenheid waar enkele van die punten in de Geloofsbelijdenis van Westminster te verklaren, welke naar onze mening door het Synodaal besluit van 1720, waarbij de "Marrow" veroordeeld werd, publiek waren losgelaten en te grabbel gegooid. Zoals bijv.:

1. Dat de gelovigen van de wet als een verbond der werken zijn vrijgemaakt.
2. Dat er onderscheid gemaakt moet worden tussen de wet der werken, als een verbond beschouwd, en de wet aangemerkt als de wet van Christus, of een regel van gehoorzaamheid in de hand van Christus.
3. Dat wanneer de wet als een verbond op de gelovige aankomt met de eis van volmaakte gehoorzaamheid als een voorwaarde van het leven, zijn enige toevlucht in dat geval is, dat hij pleit op de volkomen gehoorzaamheid en de volmaakte gerechtigheid van de eeuwig gezegende Borg, en dat die pleitgrond er zo ver vanaf is hem in de plichten te verzwakken, dat het daarvan juist een van de voornaamste bronnen is.
4. Dat er in de natuur van het geloof zelf een vertrouwende verzekering is, of een overreding van het getuigenis van God aangaande Christus met bijzondere toepassing van de ziel zèlf. Welk getuigenis is, dat ons God het eeuwige leven gegeven heeft, en dit leven is in Zijn Zoon. Wij verstaan door deze verzekering juist hetzelfde wat de Westminster Godgeleerden, hoewel daar andere woorden worden gebruikt, een aannemen, toepassen van en een betrouwen op Christus nemen, zoals Hij ons in het Evangelie wordt aangeboden.

Ofschoon het een dwaas en onkundig vitten van sommigen op die leraars is, als zij vragen: "Waarom toch zo op het geloof aan gedrongen? Moeten niet andere dingen even noodzakelijk gepredikt worden?" Antwoord ik: "Andere dingen zijn in hun eigen plaats noodzakelijk, doch het geloof en het geloven in de éérste plaats. Zolang wij u niet tot geloven kunnen brengen, doen wij in het geheel niets; want dit is het fundament van alle godsdienst. U weet dat het dwaas is over het optrekken van de bovenbouw te denken of te spreken, zolang het fundament niet gelegd is."

Over dit gewichtige punt zegt hij verder: "Er wordt in deze tijd over getwist, of de *verzekering* tot het wezen van het geloof behoort. Ik ben geneigd het niet met de naam van *verzekering* te noemen, aangezien sommigen daarvoor schrikken; daarom wil ik het liever de *zekerheid van het geloof* noemen. Ik zeg er dan ook alleen dit van, dat een zekerheid van het geloof niet gemist kan worden, omdat twijfelingen en vrezen er voor verdwijnen. "Wat zijt gij vreesachtig, gij kleingelovigen?" Hoe het geloof de ziel met blijdschap en vrede kan vervullen, als het geen zekerheid heeft van die dingen waarin het zich verheugt, zal wel niemand kunnen verklaren. Hoe iemand op Christus kan betrouwen en Hem en Zijn zaligheid zichzelf kan toepassen, en nochtans niet geloven dat hij door de genade van Christus zal worden zalig gemaakt, komt mij als een paradox voor.

Men moet echter bedenken dat, hoewel er een zekerheid is in de *natuur* van het geloof, dat op de belofte Gods in Christus gegrond is, er een groot onderscheid is tussen deze zekerheid en de zekerheid van weeromstuit (reflectie), welke sommigen *een logische verzekering* noemen. Deze laatste is op de bevinding of de gewaarwordingen van de ziel gebouwd. De eerste soort ligt in de natuur van het geloof, zoals onze Belijdenis zegt. Deze soort zekerheid is altijd erkend door alle Gereformeerde Godgeleerden, zowel binnen als buitenslands, sedert onze gelukkige Reformatie van het Pausdom. Dat er zo'n gift en gave van Christus is aan het verloren menselijk geslacht, welke hun een aanspraak op Hem geeft, die de gevallen engelen niet hebben; ja die iedereen, die het leest of hoort een grond en waarborg geeft om Hem aan te nemen."

Iemand die er bij tegenwoordig was verhaalt, dat toen op zekere keer het debat in de Synode van Fife hoog gestegen was, omdat enige leden de gift van de Vader van onze Heere Jezus aan zondaren van het menselijk geslacht ontkenden, Erskine opstond en zeide: "Mijnheer de Voorzitter! Onze Heere Jezus zegt Zelf: 'Mijn Vader geeft u dat ware Brood uit de hemel.' Dit sprak Hij tot een gemengde schare, en wie durft zeggen dat Hij onwaarheid sprak?" Deze woorden, en de wijze waarop Erskine die uitsprak, maakten een ongewone indruk op de Synode en op allen, die tegenwoordig waren. *Voor zijn vasthouden aan deze leer werd hij ook voor de Algemene Synode gedagvaard. (...)*

In zijn laatste ziekte had hij veel pijn en droeg het met christelijke lijdzaamheid en onderwerping. De nacht in welke hij stierf zat zijn oudste dochter, mevr. Fisher, in de kamer waar hij lag, te lezen. Uit een sluimering ontwakende, vroeg hij: "Welk boek zit je te lezen, lieve?" Zij antwoordde: "Uw preek over de woorden: *"Ik ben de Heere, uw God."* "O", zei hij, "dat is de beste preek, die ik ooit gepreekt heb. Onder het prediken over die tekst werd zowel zijn eigen ziel, als die van zijn hoorders zeer verkwikt."

Een weinigje daarna verlangde hij van zijn dochter, dat zij de tafel en de kaars bij zijn bed zou zetten. Waarop hij zijn ogen sloot en zijn hand onder zijn wang leggende, rustig en kalm zijn ziel uitblies in de handen van zijn Verlosser, de 2^e juni 1754, in het 74^e jaar van zijn leven. En in het 51^e van zijn bediening, waarvan hij 28 jaren te Portmoak, en 23 jaren te Stirling heeft gestaan. Op zijn verlangen werd hij midden in zijn bedehuis tegenover de preekstoel begraven, waar een grote steen zijn graf dekt.

Ralph Erskine

Ralph was een volle broer van Ebenezer en geboren te Monilaws bij Cornhill in Northumberland (in het noorden van Engeland), de 15^e maart 1685. Hij gaf reeds vroeg blijken van een bedachtzame en godvruchtige gesteldheid. Zelf de genade Gods ondervonden hebbende achtte hij het zijn plicht, met toestemming van zijn ouders, zich

aan het werk van de bediening te geven, opdat hij een middel mocht zijn, om anderen tot de gehoorzaamheid van het geloof te brengen. Hij studeerde daartoe aan de Universiteit van Edinburg. In die tijd bewoonde hij een kamer in Parliament Square, dat toen bijna geheel afbrandde, waarbij hij door de Goddelijke voorzienigheid wonderlijk bewaard werd, daar hij nauwelijks de dood ontkwam, als hij met enige boeken door de vlammen heen moest. Hij was een aanmerkelijke tijd onderwijzer en huisprediker in het gezin van Kolonel Erskine, te Carnock in Culross, waar hij de evangelische bediening en de stichtelijke omgang genoot van de eerw. heer Cuthbert, predikant van die plaats.

Terwijl hij hier was bezocht hij bij gelegenheid zijn broeder te Portmoak, en bleef dan enige tijd bij hem. Bij een van deze gelegenheden had hij de volgende aangename bevinding, die hij in een brief aan de eerw. heer John Shaw te Leith meedeelde.

"Het is nu, naar mijn schatting, meer dan vijf en twintig jaren geleden, dat ik, toen ik zo nu en dan in Portmoak vertoefde en diep bekommerd was over mijn eeuwige zaligheid, u bij een avondmaalsbediening te Ballingray hoorde prediken over Joh. 18:37: *"Zijt Gij dan een Koning?"* door welk middel enige stralen van Koning Jezus in mijn hart schenen, zodat alle wereldse heerlijkheid verdonkerde en mijn ziel in onverzadelijke uitgangen naar Hem werd uitgehaald. En hoewel ik er niet van tussen kan te hopen, dat Hij sedert, van tijd van tijd, verdere en helderder gezichten heeft geschonken van Hemzelf en van de heerlijke verborgenheid van Zijn zaligmaken van zonde en toorn uit vrije genade, lopende door het kanaal van het bloed van de Middelaar en van de genade heersende door Zijn rechtvaardigheid tot het eeuwige leven (Rom. 5:21). Nochtans, omdat dit een van de allereerste gezichten was, die Hij opmerkelijk liefde te schenken, kan ik dat nooit geheel vergeten. Ik denk, dat de bergen achter het huis van mijn broeder getuigen zullen van enkele van de zaligmakende vruchten en uitwerkingen van die preek, die u die maandag gedaan heb. Doch o, hoeveel heuvelen en bergen van een andere soort heb ik sedert in mijn weg gezien, en dat genade er nochtans overheen is komen springen. Onlangs heeft de Heere mij in diepe wateren van verdrukking gevoerd, en ik meen, dat Hij mij ook enige van Zijn wonderwerken in de diepte heeft doen zien."

Omtrent die tijd zou hij een avondmaalsbediening te Libberton, bij Edinburg, bijwonen. Haast hebbende om over de Firth te komen verzuimde hij zijn morgengodsdienst. Op zijn weg tussen Leith en Edinburg ontmoette hij een arme man, wie hij, zonder daarom gevraagd te worden, een aalmoes gaf. De arme man scheen zeer aangedaan over Erskine's milddadigheid, en bedankte hem hartelijk voor zijn vriendelijkheid, te kennen gevend, dat hij hem des te meer verplicht was, omdat hij er niet om gevraagd had. Onmiddellijk kwamen Erskine deze woorden voor (Jes. 65:1): "Ik ben gevonden van degenen, die Mij niet zochten." Terwijl hij over die woorden liep te peinen, dacht hij: "Wat een goedertierenheid zou dat zijn, als de Heere mij in Zijn instellingen te Libberton zou bezoeken, niettegenstaande mijn plichtverzuim van deze morgen. Deze overdenking wekte zijn ziel op in het gebed om de tegenwoordigheid Gods te worstelen, welke hem bij die gelegenheid op een aanmerkelijke wijze te beurt viel. Hoe goed is God in de gebeurtenissen en voorvallen van het leven als instrumenten te gebruiken om Zijn volk te bestraffen en te onderwijzen!

Binnen de Classis Dunfermline verblijf houdende werd hem door haar, de 8^e Juni 1709, vergunning gegeven het Evangelie te prediken. Hij stond daar echter niet lang als proponent, want hij werd door de gemeente van Dunfermline spoedig met algemene

stemmen beroepen als predikant naast Mr. Buchanan. Door zijn vriend Mr. James Cuthbert werd hij daar op 7 augustus 1711 bevestigd.

Men verhaalt van hem het volgende waaruit zijn ernstige godsvrucht blijkt. Gedurende zijn bediening te Dumfermline werd daar iemand terechtgesteld wegens roverij. Erskine bezocht hem dikwijls in de gevangenis, waar hij ernstig met hem sprak en bad. Met de overheden vergezelde hij hem op het schavot, vanwaar hij de menigte en de misdadiger toesprak: "Had weerhoudende zaligmakende genade mij niet bewaard, dan zou dit verdorven hart mij in deze de staat hebben gebracht van deze ongelukkige man."

Hoewel hij grote natuurlijke gaven had, trachtte hij al zijn geleerdheid dienstbaar te maken aan zijn theologische studie. Hij was ervan doordrongen, dat zijn evangeliebediening een zwaar werk was, en daarom oefende hij zich door onvermoeid studeren. Deze begeerte naar vermeerdering van kennis bleef hem tot het laatst toe bij, en hij was ogenschijnlijk nooit meer verblijd dan wanneer hij zonder onderbreking in zijn studeervertrek mocht doorbrengen.

Hij was waarlijk evangelisch en verzette zich krachtig tegen de wettische leer, die in zijn dagen als een vloed trachtte in te komen. Mr. John Brown van Haddington in zijn laatste dagen met een broeder sprekende kwam Dunfermline ter sprake. Hij zeide met hoeveel genoegen hij zich de tijd herinnerde, wanneer hij over de heuvels van Cleis ging om die grote man Gods, Ralph Erskine, te horen, wiens preken door de Geest Gods aan zijn hart werden toegepast. "Het was mij bij tijden", zeide hij, "of ik de God van Bethel daar ontmoette, en Hem zag van aangezicht tot aangezicht." Erskine zelf zegt: "Ik heb mijn bediening van de Heere gekregen, en hoe onwaardig ik die geweest ben, toch durf ik niet ontkennen, dat Hij mij daarin vele malen heeft erkend, en er van tijd tot tijd vele zegels aan gehecht heeft."

Over de avondmaalstijden in de tijd van de Afscheiding schreef hij in juli 1734:

"Daar er zo'n grote menigte volks was en er 33 tafels waren, was de dienst om 12 uur middernacht nog niet afgelopen. Ik begon tussen 12 en 1 uur te preken over de tekst: 'Zie uw tijd was de tijd der minne', en de samenkomst ging tussen 1 en 2 uur in de morgen uiteen'.

In het laatst van September 1752 werd hij door een zenuwkoorts aangegrepen, welke slechts kort duurde. Toen zijn einde naderde hief hij zijn handen op en riep uit: "Overwinning! Overwinning voor eeuwig!" En ook zeide hij: "Ik sterf als een grote schuldenaar aan vrije genade!" Na een ziekte van acht dagen ontsliep hij in de Heere op 6 november 1752 in het 68e jaar van zijn leven en het 42e van zijn bediening.

Hij heeft een zeer gelukkig huwelijk gehad. In een brief aan een vriend schrijft hij: "Ik heb een goede vrouw, die van de Heere is. Één vrouw is in de hemel, en de tweede heb ik nu op aarde, en ik mag geloven, dat ik ze beiden van Hem heb gekregen. Ik heb ze begeerd, en Hij heeft ze gegeven. Ere zij vrije genade door Jezus Christus, zonder welke ik niets kon vragen, noch verkrijgen." Uit zijn eerste huwelijk had hij tien kinderen, en zijn tweede vrouw, die hem enkele jaren overleefde baarde hem vier kinderen. Drie van zijn zonen zijn predikant geworden. Zij zijn echter allen in de bloei van hun leven gestorven, toen zij hoge verwachtingen hadden verwekt, dat zij nuttig zouden zijn in de kerk.

Levensschets van James Fisher

James Fisher van Kinclaven en Glasgow (1697-1775).

James Fisher werd geboren in Barr in 1697. Hij was een zoon van Thomas Fisher predikant van Rhynd. Hij studeerde aan de universiteiten van Glasgow, St. Andrews en Edinburgh. In de tijd dat de 'Marrow Controversy' de kerk beroerde, studeerde hij af en verkreeg in 1722 preekconsent. In die tijd bezocht hij vaak de pastorie in Portmoak, waar hij ook kennismakte met Jean Erskine, een dochter van Ebenezer Erskine, met wie hij in 4 juli 1727 trouwde.

Er is een sprekende brief van James aan zijn vrouw bewaard gebleven, die hij een jaar voor hun huwelijk schreef. Op een ongedwongen manier gaf hij uitdrukking aan zijn liefde voor haar. 'Het vleiene en bedrieglijke deel van de mensheid heeft behagen in beeldrijke toespraken, versierd met allerlei kunsten van welsprekendheid; maar waar de liefde oprecht is, zijn het niet zozeer de woorden die uitdrukking moeten geven aan de genegenheid. Het is altijd opvallend dat waar de liefde op z'n sterkst is, het de grootste moeilijkheid is om deze in woorden uit te drukken. (...) Zo is het ook met mijzelf. Ik ben mij bewust dat mijn liefde tot jou oprecht en onbaatzuchtig is.'

Fisher werd op 23 december 1725 bevestigd als predikant in Kinclaven, een dorpje dat onder de classis van Dunkeld viel. Zijn gemeente volgde hem bijna geheel, toen hij zich van de kerk van Schotland losmaakte.

Tijdens Avondmaalstijden herbergde Kinclaven vele honderden gasten. Een van de Erskines, kwamen dan meestal om hem bij te staan. Men kwam zelfs uit Ierland en van het westen van het land om de dood des Heeren te gedenken. Sommigen brachten de nacht in gebed door in de kerk of in het bos, genoemd de Hill van Kinclaven. De traditie verhaalt dat Ralph Erskine bij een dergelijke gelegenheid op zondagmorgen in de pastorie opmerkte: 'Wij hebben waarschijnlijk een goede dag vandaag want de vogels zingen liefelijk in het bos.' Hiermee bedoelde hij geluid van de gebeden van de psalmen, die hij in de vroege morgen gehoord had."

In het dagboek van Ralph Erskine komt de naam Kinclaven meer dan eens voor. Bij 28 juli 1739 lezen we van een ongewone bediening van de Heilige Geest, zowel bij de prediker als bij de hoorders. Zeven tafels werden bij die gelegenheid bediend. En de volgende dag gingen velen weg 'in de overtuiging dat de Heere aan deze plaats geweest was.' Veel contact had James Fisher met zijn oom Ralph toen hij in de beginperiode van de Secession Church (de Afgescheiden kerk) met hem verschillende tochten maakte naar het westen en zuiden van Schotland.

Fisher bleef tot augustus 1741 in de parochiekerk van Kinclaven voorgaan, totdat hij het bericht van de overheid ontving om binnen 48 uur kerk en pastorie te verlaten. Hierna preekte hij in een tent buiten de kerk gedurende de korte tijd dat hij nog in dit gebied bleef.

Inmiddels werd een beroep op hem uitgebracht door de Afgescheiden gemeente in Glasgow, die enkele jaren daarvoor uit een aantal gebedskringen was ontstaan. Op 8 oktober 1741 werd hij daar door zijn schoonvader bevestigd met een preek over: *'Ik heb voor Mijn Gezalfde een lamp toegericht.'* De bevestiging was tevens een vastendag, waarop ook James Mair van Linton en Ralph Erskine het woord voerden. Het werd een onvergetelijke dag voor velen die uit Glasgow en omgeving waren gekomen.

Een jaar later nam Fisher de nieuwe kerk aan de Shuttle Street in gebruik. De opwekking in Cambuslang, zo dicht bij Glasgow, bracht verdeeldheid in de gemeente, zodat Fisher genoodzaakt werd partij te kiezen. Hij kruiste meermalen de degens met James Robe en andere voorstands van het opwekkingswerk. Fisher onderscheidde zich door een heldere betoogtrant en goed inzicht in theologische vraagstukken.

Tijdens de controverse over de burgerreed -die een scheuring in de Afscheiden gemeenten veroorzaakte- gaf hij in een pamflet zijn argumenten weer en riep hij degenen die zijn gemeente verlieten en de kant van Moncrieff en Gib kozen, op om zich over hun stap te bezinnen. Hij sprak hen als volgt aan: "Daar ik verantwoording behoor af te leggen van het ambt dat ik van de Heere ontvangen heb, zo behoort u zich te verantwoorden over het verachten en verwerpen daarvan. Laten wij de zaak daarom kalm in de geest van zachtmoedigheid bespreken. Ik vraag u dan: Wat voor dwaling is er in mijn leer waarvan u mij kunt beschuldigen? (...) Ik vraag u hoe u God kunt antwoorden voor het verbreken van de band tussen u en mij, die zo plechtig tot stand werd gebracht door een vrije en gemeenschappelijke toestemming, in de tegenwoordigheid van God, engelen en mensen in Crosshill bij Glasgow op 8 oktober 1741?"

Zijn godzalige vrouw was hem tot grote steun en het betekende een groot verlies voor hem toen zij hem in 1771 ontviel. Kort na hun huwelijk schreef haar oom Ralph haar een brief, waarin hij zijn nicht raadgevingen doorgaf voor haar verdere levensweg. 'Hij was blij dat zij met een vriendelijke echtgenoot gezegend was, zowel als met een evangeliedienaar, in een en dezelfde persoon, met een behoorlijk inkomen, een geriefelijke woonplaats en tal van aangename gemakken, die tot dankbaarheid nopen. Toch zul je, naar ik hoop, nooit een van die uitwendige, tijdelijke genoegens voor de beste en hoogste schat beschouwen, en er bijgevolg niet de plaats aan geven, die alleen aan Christus toebehoort.' Ralph wees haar erop dat de moeiten haar niet bespaard zouden blijven: 'Want een volkomen ontheffing van alle kruisen en beproevingen in deze wereld zou niet kunnen bijdragen aan het doel dat de Heere met Zijn kinderen voor ogen heeft.' Van harte hoopte hij dat de godzalige opvoeding die zij mocht ontvangen, zou bijdragen om 'een vriendelijke en liefhebbende vrouw te mogen zijn voor je echtgenoot en een wijze en deugdzame huisvrouw voor je gezin, en een voorbeeld van bescheidenheid en beschaving voor al je burens, bovenal een ernstige zoekster en een trouwe dienaar van de Heere, jouw God; niet alleen omdat Hij de God is van je vader en van je moeder, wat je met reden mag zeggen, maar vooral, omdat Hij de God en Vader is van onze Heere Jezus Christus (...).'

In deze brief zinspeelde Erskine op een gedicht van 150 regels, dat aan haar was opgedragen en veel humor bevatte. Het was ondertekend door haar nicht Margaret, ('Peggy'), maar kon wel eens door haar oom zelf zijn gemaakt.

Op 24 maart 1743 schreef James Fisher aan zijn oom, dat zijn vrouw opnieuw van een kind was bevallen. Deze zoon werd Ralph genoemd. "Het behaagde de Heere ons opnieuw een zoon te schenken op de twaalfde van deze maand. Zodra hij geboren was, noemde ik hem Ralph, en gaf die naam te kennen, toen ik hem ten doop aanbood. Ofschoon mijn kind uiterlijk knap en gezond is, draagt het toch het beeld van de eerste Adam. Maar dezelfde genade die dat beeld in de peetvader heeft uitgewist, is ook genoegzaam voor de peetzoon."

Fischer, die door zijn latere vijanden als onbuigzaam uitgemaakte Afscheiden predikant, gaf blijk van een levenslustig karakter. Wettische vorm van ascese of van

wereldmijding was hem vreemd. De brieven die van leden van de familie Erskine bewaard zijn gebleven, gaan niet alleen over het innerlijke leven, maar ook over de gewone dingen van het leven. Hetzelfde geldt voor de vriendenkring van de beide broers. Hun wandel was in de hemelen, maar het aardse leven beschouwden zij ook als een gebruikmaken van de gewenste dingen, die te midden van de beproevingen als aangenaam verpozen werden gewaardeerd.
Fisher overleed in 1775.

Voor het grootste deel overgenomen uit: *Herauten van het kruis*, door L. J. van Valen.

LITERATUUROVERZICHT

Acta of Handelingen der Nationale Synode te Dordrecht Den Hertog, Utrecht

J. Calvijn, Institutie

Dr. A. Comrie, De Heidelbergse Catechismus De Banier, Rotterdam, 1941

Comrie, A. Examen van Tolerantie
Onderzoek van het ontwerp van verdraagzaamheid, Jac. Boeder, Enkhuizen 1956

Comrie, A. Brief over de rechtvaardigmaking des zondaars, F. Holtkamp, Sneek 1858

James Fisher, E. en R. Erskine, (vert. J. H. den Boer)
De kennis der zaligheid,
verklaring van de Westminster Catechismus Den Hertog, Houten

E. Kuijk, Wet en Evangelie, Amsterdam, 1948

Dr. M. Luther, Paulus' brief aan de Galaten Lindenberg's Boekhandel,
Rotterdam 1964

Al de werken van Ralph en Ebenezer Erskine, "De Schatkamer"

Levensbeschrijving van Ralph Erskine door D. Fraser. Kool, Veenendaal, 1979

Preken van Ralph en Ebenezer Erskine De Groot, Goudriaan, 1965

L. J. van Valen Herauten van het kruis
Leven en werk van Ralph en Ebenezer Erskine Den Hertog BV, 1995

Melchior Leydekker, Over den voortgang der oude
en nieuwe gevoelens van de Antinomianen Rotterdam ca. 1700.

J. C. Philpot, Gospel Standard december 1985, no 1805

S. Rutherford, Christus stervende en zondaars tot Zich trekkende
Leiden 1917

L. J. van Valen, Herauten van het kruis Den Hertog, Houten

Zacharias Ursinus, Catechismusverklaring '*Schatboek*'

Deze serie: *Het genadeverbond*, bestaat uit 5 deeltjes:

1. Het verbond der genade en de evangelische voorschriften in de roeping van zondaars.
2. De inwilliging van het verbond der genade.
3. Het huwelijksverbond met Vorst Immanuël.
4. Het genadeverbond en onze doop en belijdenis.
5. Het evangelievoorschrift. De regel van het Evangelie uitgelegd als de enigste regel des levens